



Kvalitetsmelding 2019-2020

Den årlige tilstandsrapporten for grunnskolen i Grimstad kommune



1 Innhold

2	Sammendrag	6
3	Beskrivelser og vurderinger.....	8
3.1	Elever og undervisningspersonale	8
3.1.1	Elevtall og lærerårsverk	8
3.1.2	Opplæring av minoritetsspråklige elever.....	9
3.1.3	Kompetanseutvikling for ansatte i skolen.....	10
3.2	Spesialundervisning	12
3.2.1	Tilstanden knyttet til spesialundervisning.....	12
3.2.2	Fra spesialundervisning til ordinær tilpasset opplæring	21
3.3	Læringsmiljø	23
3.3.1	Støtte fra lærer	23
3.3.2	Vurdering for læring.....	24
3.3.3	Mestring.....	25
3.3.4	Motivasjon	27
3.3.5	Elevdemokrati og medvirkning.....	28
3.3.6	Foreldresamarbeid og medvirkning	30
3.3.7	Trivsel, krenkelser og mobbing på skolen.....	30
3.3.8	Ressursteam mot mobbing	36
3.4	Resultater i ferdigheter og fag	39
3.4.1	Leseferdigheter og norskfaget.....	39
3.4.2	Regneferdigheter og realfagene.....	43
3.4.3	Fagfornyelsen – forventninger og tilnærming til nye læreplaner	47
3.5	Grunnskolepoeng, overgang og gjennomføring av videregående opplæring	49
3.6	Pågående prosjekter	51
3.6.1	Helsefremmende barnehager og skoler (HBS).....	51
3.6.2	Satsing på leseopplæringen.....	51
3.6.3	Elevenes psykososiale skolemiljø – fra implementering til institusjonalisering.	52
3.6.4	Rause relasjoner – fra implementering til institusjonalisering.....	52
3.6.5	Dreining av spesialundervisning – fra individ til system	53
3.6.6	Status for innføringen av det digitale løftet	53
4	Tilsyn og revisjon i perioden.....	54
4.1	Fylkesmannens tilsyn med spesialundervisning.....	54
4.2	Fylkesmannens tverrsektorielle tilsyn med tjenester til barn 7-12 år med psykiske utfordringer	55
4.3	Forvaltningsrevisjon fra Kontrollutvalget – Psykososialt miljø i skole og barnehage.....	56
5	System for oppfølging (kvalitetsoppfølging og internkontroll).....	57
5.1	Kommunens og skolenes tilnærming til skoleutviklingsarbeidet.....	57
5.2	Kvalitetssikringshjulet	58
5.3	Status i skoleeiers arbeid med å sikre kvalitetsoppfølging	59
5.4	Kommunens elektroniske internkontrollsystem	59
6	Avsluttende kommentarer og veien videre for Grimstadskolen	61

Kvalitetsmelding 2019-2020

- Den årlige tilstandsrapporten for grunnskolen i Grimstad kommune

Lovkravet

Det er fastsatt i opplæringsloven og friskoleloven at skoleeiere plikter å utarbeide en årlig rapport om tilstanden i opplæringen. I Stortingsmelding nr. 31 (2007-2008) fremgår det at det er viktig at styringsorganene i kommuner og fylkeskommuner har et bevisst og kunnskapsbasert forhold til kvaliteten på grunnopplæringen. Dette er nødvendig for å følge opp utviklingen av sektoren på en god måte.

Den årlige rapporten skal drøftes av skoleeier, som i dette tilfelle er Kommunestyret. Dette er regulert i opplæringsloven § 13-10 annet ledd.

Det følger av forarbeidene til bestemmelsen - Ot.prp. nr. 55 (2008-2009) side 24 – at det skal være mulig å tilpasse arbeide med å utarbeide en årlig tilstandsrapport til det ordinære plan-, budsjett- og rapporteringsarbeidet hos skoleeier. Dette innebærer at det er opp til kommunene selv å avgjøre når på året Tilstandsrapporten skal drøftes av politisk skoleeier/Kommunestyret.

Innholdet

Tilstandsrapporten skal som et minimum omtale læringsresultater, frafall og læringsmiljø, men kan også bygges ut med annen omtale som skoleeier mener er formålstjenlig ut fra lokale satsinger og aktiviteter. I årets rapport er det valgt ut noen temaer som kommunen har særlig fokus på og som er nedfelt i Kommunedelplan for skole. Et eksempel på dette er spesialundervisning. I tillegg er det redegjort for viktige prosjekter som kommunen er involvert i.

Det er hovedsakelig Skoleporten som er benyttet som kildegrunnlag, men det er også innhentet informasjon fra andre kilder, slik som Grunnskolens informasjonssystem (GSI), Rapportportalen og SSB.

Hvis skoleeier/kommunen skal bruke Tilstandsrapporten som et styringsdokument, er det maktpåliggende å se den i sammenheng med kommunens øvrige planer og aktiviteter. For Grimstad er det først og fremst Kommunedelplan skole som er det overordnede styringsdokumentet. Kommunedelplanen skal revideres i løpet av 2021 og denne kvalitetsmeldingen vil være et grunnlagsdokument. Vi har også temaplaner som legger føringer på virksomheten vår, slik som Plan og rutine for elevenes psykososiale skolemiljø, Leseplanen og Kompetanseplan for skole.

Kvalitetsmeldingen/Tilstandsrapporten som del av vårt kvalitetsvurderingssystem

Kvalitetsmeldingen er en statusoppdatering på grunnskolens område, men skal også virke som et styringsdokument i kommunens kvalitetsoppfølgingssystem. Resultatene fra skolenes årlige kvalitetsutviklingsarbeid vil i kommende rapporter bli presentert. Det vil danne grunnlaget for videre skoleutviklingsarbeid – og sikre det vi gjerne omtaler som «*kontinuerlig forbedring og beste praksis.*»

Personvern

Tallmaterialet i rapporten er i hovedsak aggregerte resultater på kommune og nasjonalt nivå for å unngå direkte eller indirekte identifiserbare opplysninger. Tallmaterialet i de lokale

indikatorene kan også være av et såpass lite omfang at det berører bestemmelsene om taushetsbelagte opplysninger etter forvaltningsloven § 13 og/eller personopplysninger etter personopplysningsloven § 2 nr. 1. Skolevise presentasjoner er gjort der det er særlig relevant og forsvarlig.

Det er få sammenligninger mellom kommunenivå og fylkesnivå i årets rapport. Dette har sammenheng med den nylige fylkessammenslåingen og at resultater ikke i samme grad er sammenlignbare.

2 Sammendrag

Tallet på elever i Grimstad har holdt seg forholdsvis stabilt i perioden fra 2017 og til 2020. Årets tall er 2867 elever. Årsverk til undervisning har økt, mens årsverk til spesialundervisning med pedagog er redusert. Assistentbruken er også redusert, men ikke assistenter som er knyttet til vedtak om spesialundervisning. Skoleeier er bekymret for om reduksjonen av assistenter (ofte fagarbeidere) som *ikke* er tilknyttet enkeltvedtak, vil innvirke på strategien om tidlig innsats.

Andelen elever med tilbud om spesialundervisning er noe høyere enn landet for øvrig, og det har vært en markant økning de to siste årene. Vedtakene er høye med hensyn tildelte timer; spesielt gjelder dette for assistenttimer. Her skiller Grimstad seg fra landet. Andelen elever med vedtak om spesialundervisning øker med økende alder, og det er betydelig variasjon mellom skolene. De to friskolene i kommunen ligger særlig høyt. Grimstad kommune er inne i en satsing om dreining av arbeidet med spesialundervisning. Resultatene og statistikken viser at en slik satsing er påkrevet, og det er også aktuelt å se på organiseringen av hele det spesialpedagogiske fagfeltet.

Det er flere forhold som er grunnleggende for at elever skal oppleve et godt læringsmiljø. Utvalgte læringsmiljøindekser i Elevundersøkelsen er: støtte fra lærerne, vurdering for læring, mestring, motivasjon, elevdemokrati og medvirkning, foreldresamarbeid og medvirkning og mobbing og andre former for krenkelser. Resultatene viser at elevene opplever mer støtte på barnetrinnet enn ungdomstrinnet, elevene på barnetrinnet opplever høyere grad av tilfredshet med skolens vurderingspraksis enn ungdomstrinnene, elevene på barnetrinnet rapporterer høyere grad av mestring enn ungdomstrinnet, og alle elevene i Grimstad opplever mestring knyttet til lekser. Gledelig er det også at foreldreundersøkelsen viser høy grad av fornøydhet; spesielt gjelder dette knyttet til SFO (men lav svarprosent i Foreldreundersøkelsen).

Det er rapportert om varierende grad av trivsel, men det er positivt at andelen som opplever seg mobbet, markant er redusert de to siste årene. Dette sammenfaller med skoleeiers implementeringsarbeid av nytt lovverk og nye rutiner knyttet til elevenes psykososiale skolemiljø.

Resultatene på nasjonale prøver er presentert i en femårs-periode. Dette for å kunne vise tendenser og mønstre, mer enn et øyeblikksbilde fra ett bestemt skoleår. Vi merker oss spesielt at elevene skårer svakere enn forventet på nasjonale prøver i lesing. Her må vi gjøre et analysearbeid for å se om vi har behov for å endre strategi og/eller tiltak. Når det gjelder elevenes resultater på nasjonale prøver i regning, er de i høyere grad preget av stabilitet, men en tendens med noe lavere grad av måloppnåelse enn landet for øvrig.

Med hensyn til standpunktarakterer for skoleåret 2019/20, var disse noe lavere enn landet for øvrig i norsk, men noe høyere enn landet for øvrig i matematikk og naturfag.

Når det gjelder grunnskolepoeng, er det spesielt viktig å ha i tankene at resultatene både nasjonalt og lokalt kan bære preg av at årets kull er de elevene som ble berørt av Covid 19-pandemien. Grunnskolepoengene ligger nemlig langt over det normale, både nasjonalt, i fylket og lokalt. Grunnskolepoengene for Grimstad i 2019/20 er høyere enn både fylket og landet for øvrig.

Elever på studieforberedende utdanningsprogrammer fullfører VGO i høyere grad enn elever på yrkesfag. I Grimstad er det mange elever som gjennomfører videregående i løpet av 5/6 år. Her ligger vi over landsgjennomsnittet.

Skoleeier vil følge opp skolenes utviklingsarbeid og praksis gjennom sitt nyetablerte kvalitetsoppfølgingssystem. Systemet er redegjort for i kapittel 6. Denne kvalitetsmeldingen/tilstandsrapporten inngår i det såkalte *kvalitetshjulet*, og vil tidsmessig legges frem for Kommunestyret som politisk skoleeier i etterkant av skoleeiers årlige kvalitetsoppfølging.

3 Beskrivelser og vurderinger

3.1 Elever og undervisningspersonale

3.1.1 Elevtall og lærerårsverk

Elevtallet i Grimstad har holdt seg forholdsvis stabilt i perioden. Elevtallet endres i hovedsak som følge av størrelser på elevkull, flytting mellom kommuner, innvandring og overgang til private grunnskoler.

	2017-18	2018-19	2019-20
Antall elever	2853	2891	2867

Tabellen er hentet fra GSI og viser antall elever i Grimstad kommune (1.-10. trinn) fra skoleårene 2017-18 til 2019-20. Antall elever viser til elever som er registrert i GSI per 1. oktober det aktuelle skoleåret. Voksne elever som får grunnskoleopplæring omfattes ikke av disse tallene.

I tabellen under presenteres årsverk i Grimstadskolen. I «undervisning samlet» inngår årsverk til ordinær opplæring, spesialundervisning, særskilt språkopplæring med mer. Spesialundervisning blir også beskrevet nærmere i eget kapittel.

	2017-18	2018-19	2019-20
Årsverk til undervisning, samlet	223,0	231,8	232,5
Årsverk til ordinær opplæring	167,5	171,9	181,4
Årsverk til spes.u. m/pedagog, samlet	55,5	59,9	51,0
Årstimer til assistent, samlet,	70,9	78,57	66,38
Årtimer til assistent til vedtak etter opplæringsloven § 5-1	43,2	49,9	45,0

Tabellen er hentet fra GSI og viser årsverk for undervisningspersonalet og assistenter i Grimstad kommune (1. til 10. trinn) fra skoleåret 2017-18 til 2019-20.

Den nasjonale lærertetthetsnormen angir hvor høy lærertetthet det skal være på hovedtrinnene ved hver skole. Den gjeldende normen er maksimalt 15 elever for hver lærer på 1. – 4. trinn, og 20 elever per lærer på 5. – 10. trinn. Ressurser til blant annet spesialundervisning og særskilt språkopplæring blir da ikke regnet med.

Norm og lærertetthet er ikke det samme som størrelsen på klassen, men regulerer forholdstallet mellom elever og lærer i grunnskolen. Det er opp til skolene hvordan de organiserer elevene i opplæringen. Økt lærertetthet gir mulighet for fleksibel bruk av varierte gruppekonstellasjoner og forsterket innsats i form av for eksempel styrkegrupper og intensive kurs. Økt lærertetthet muliggjør dessuten mer tid til den enkelte elev i arbeidet med å bygge relasjoner, trygghet og trivsel i læringsmiljøet. Målet er at elevene skal oppleve økt mestring, få bedre læringsutbytte og redusere behovet for spesialundervisning.

Av tabellen ser vi at årsverk til undervisning har økt fra skoleåret 2017/18 til skoleåret 2019/20. Tabellen viser også at årsverk til ordinær opplæring har økt fra 167,5 til 181,4. Samtidig er årsverk til spesialundervisning med pedagog blitt redusert. Samlet årsverk til assistent har også blitt redusert fra skoleåret 2018/19 til skoleåret 2019/20 fra 78,57 til 66,38

(mer enn 12 årsverk). Reduksjonen knyttet til spesialundervisning med assistent har også blitt redusert fra 49,9 til 45. Dette utgjør omtrent 5 årsverk.

Skoleeier merker seg at den største reduksjonen av assistentbruk er knyttet til arbeid med elever uten vedtak om spesialundervisning. Dette kan være miljøteam på en skole, ekstra voksne knyttet til 1. trinn, voksne som er med på å forebygge eller avdekke mobbing og krenkelser, eller annen type forsterkninger som ikke krever vedtak.

Reduksjon av denne type assistentbruk kan slik skoleeier ser det, redusere skolens muligheter for å lykkes med tidlig innsats. Resultatene av dette *kan* bli flere vedtak om spesialundervisning og/eller flere mobbesaker.

Når kommunen/skoleeier nå fortsetter satsingen på å dreie arbeidet med spesialundervisning i en mer systemisk retning, er det viktig å ha fokus på de assistentene som er knyttet til enkeltvedtak.

Lærertetthetsnormen

	1.- 4. trinn	5. – 7. trinn	8. – 10. trinn
Grimstad kommune	14,4	16,7	19,4
Norm for høsten 2019	15,0	20,0	20,0

Tabellen er hentet fra Skoleporten og viser lærertettheten ordinær opplæring på de ulike hovedtrinnene og samlet sett for Grimstad kommune sammenlignet med Lærertetthetsnormen, skoleåret 2019-20

Siden normen gjelder for hovedtrinn på den enkelte skole, vil det kommunale snittet kunne betraktes som en indikasjon på hvorvidt det samlet sett er tilstrekkelig med ressurser til å etterleve normen.

Av tabellen ser vi at Grimstad kommune ivaretar pedagognormen, både på barnetrinnet, mellomtrinnet og ungdomstrinnet.

3.1.2 Opplæring av minoritetsspråklige elever

Særskilt språkopplæring er en samlebetegnelse på særskilt norskopplæring, morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring. I overkant av 6 prosent av elevene i Grimstad kommunes skoler har vedtak om særskilt språkopplæring etter opplæringsloven § 2-8.

	År	Andel elever med vedtak om særskilt språkopplæring	Andel av elever med særskilt språkopplæring hvor vedtaket innholder tospråklig fagopplæring
Grimstad kommune	2019-20	6,7 %	-
	2018-19	6,1%	-
Nasjonalt	2019-20	6,4%	17,9%
	2018.19	6,7%	18,4%

Tallene er hentet fra GSI og viser andelen elever med vedtak om særskilt språkopplæring i Grimstad kommune sammenlignet med nasjonalt, for skoleårene 2018-19 til 2019-20. Tilsvarende tall for Agder fylke er ikke tilgjengelig.

Med minoritetsspråklige elever i grunnopplæringen forstår vi barn, unge og voksne som har et annet morsmål enn norsk eller samisk. Særskilt norskopplæring kan gis i deler av norskfaget og av lærere med formell kompetanse i norsk ved elevens hjemskole eller i en velkomstkasse. Tospråklig fagopplæring er knyttet opp mot enkeltfag, der eleven har behov for støtte på morsmålet.

Tospråklig fagopplæring og morsmålsopplæring anses av Staten som tidlig innsats. Det er opp til kommunene å fastsette vurderingskriterier for hvilke elever som har behov for disse tiltakene i tillegg til å få særskilt norskopplæring. I Grimstad er det ikke registrert noen elever som har tilbud om morsmålsopplæring eller tospråklig fagopplæring i 2018-10 og 2019-20. Tallene i tabellen over inneholder for Grimstad sin del derfor utelukkende særskilt norskopplæring.

Minoritetsspråklige elever, selv helt nyankomne, har rett til å høre til en klasse/basisgruppe på nærskolen sin på lik linje med andre elever i norsk skole. I Grimstad har vi imidlertid også tilbud om en såkalt *velkomstkasse*, og i praksis benytter de aller fleste minoritetsspråklige elever seg av dette tilbudet. Det er Jappa skole som har dette tilbudet for barnetrinnet, og Grimstad ungdomsskole fra skoleåret 2020/21 (tidligere Holviga ungdomsskole) som har dette tilbudet for ungdomstrinnet. Oppholdet på et innføringstilbud slik som velkomstkassen er, skal normalt vare inntil ett år med mulighet for ett års forlengelse. Dette fremgår av opplæringsloven § 2-8.

3.1.3 Kompetanseutvikling for ansatte i skolen

Kort om videreutdanning for lærere

I henhold til opplæringsloven § 10-8 har skoleeier ansvar for å ha riktig og nødvendig kompetanse i virksomheten. Opplæringsloven § 10-2 fastsetter krav til hvilken formell kompetanse lærere må ha i de fagene de underviser i.

Videreutdanningstilbudene skal bidra til at flest mulig lærere har kompetanse i tråd med kompetansekravene til undervisning. Kompetansekravene for undervisning skal oppfylles innen 2025. Skoleeier skal ha et system som gir ansatte i skolen anledning til nødvendig kompetanseutvikling for å kunne utvide og fornye sin faglige og pedagogiske kompetanse.

Finansiering

Staten har etablert en vikar- og stipendordning for videreutdanning av lærere. I budsjettet for Grimstad kommune 2020 er det lagt inn en økning i sum til videreutdanning med 500 000,-. Med dette økte summen fra 850 000 til 1 350 000. Summen videreføres i 2021. I 2022 økes summen med ytterligere 500 000, og blir da 1 850 000. Denne summen videreføres i budsjett 2023.

Bildet i Grimstad

Grimstad kommune har fått innvilget færre studieplasser (27) enn det kommunen hadde godkjent (36) for skoleåret 2020-2021, og som kommunen har behov for med tanke på fristen for kompetansekrav i 2025. Politisk skoleeier i Grimstad har bevilget midler til flere studieplasser enn det Utdanningsdirektoratet har innvilget.

Utdanningsdirektoratet har innvilget alle godkjente søknader i de prioriterte fagene matematikk, engelsk, norsk, samisk og norsk tegnspråk. Grimstad kommune bør i høyere grad prioritere søknader innenfor disse fagene. På den måten kan vi sikre flere plasser til videreutdanning.

Det vil bli krevende å komme i mål innen 2025. Ifølge Grunnskolens informasjonssystem (GSI) rapporterte skolene i Grimstad at 46 lærere manglet nødvendige studiepoeng for å undervise i norsk. Tilsvarende tall for matematikk og engelsk var 78 og 89. Av disse tallene utgjorde ungdomstrinnet et lite fåtall, kun 13 lærere. Med andre ord er det ca. 200 lærere i barneskolen som mangler de nødvendige studiepoengene for å fortsette å undervise i fagene sine etter 2025.

I dette avsnittet har vi sett at:

- Elevtallet har holdt seg stabilt
- Årsverk til undervisning har økt
- Årsverk til spesialundervisning er redusert
- Assistentbruken er redusert, men spesielt assistenter som *ikke* er tilknyttet vedtak om spesialundervisning
- Grimstad ivaretar pedagognormen
- Omtrent 6 prosent av elevene har vedtak om særskilt norskopplæring, ingen tilbud om morsmålsopplæring eller tospråklig fagopplæring
- Kommunen har fått innvilget færre studieplasser på videreutdanning av lærere enn det behovet tilsier
- Det kan bli krevende å komme i mål med å tilfredsstille kompetansekravene innen 2025

Oppfølgingspunkter for kommende periode

- Redusere assistentbruken knyttet til vedtak om spesialundervisning
- Prioritere søknader til videreutdanning av lærere innenfor fag som prioriteres av Utdanningsdirektoratet

3.2 Spesialundervisning

Prinsippet om *tilpasset opplæring* favner både ordinær opplæring og spesialundervisning. I den ordinære opplæringen har ikke eleven rett til noen særskilt tilrettelegging.

Spesialundervisning er derimot en individuell rett eleven har i de tilfellene han eller hun trenger ekstra tilrettelegging utover det ordinære tilbudet. Det er elevens manglende utbytte av den ordinære undervisningen som avgjør om eleven har rett på spesialundervisning. En diagnose i seg selv gir ikke automatisk rett til spesialundervisning og elevens diagnose er ikke det vesentlige i vurderingen om en elev har behov for spesialundervisning.

Tilpasset opplæring er de tiltakene som skolen setter inn for å sikre at alle elevene får best mulig utbytte av opplæringen. De kan være knyttet til organiseringen av opplæringen, pedagogiske metoder og progresjon. Tilpasset opplæring er ikke et mål i seg selv, med et virkemiddel for at elevene skal oppleve økt læringsutbytte. Godt læringsmiljø og gode systemer for lokalt arbeid med læreplan, vurdering og tilbakemelding er viktige forutsetninger for å fremme en opplæring som er tilpasset elevenes evner og forutsetninger. Tilpasset opplæring er forankret i de sentrale prinsippene om fellesskolen, som inkluderende opplæring og likeverdighetsprinsippet.

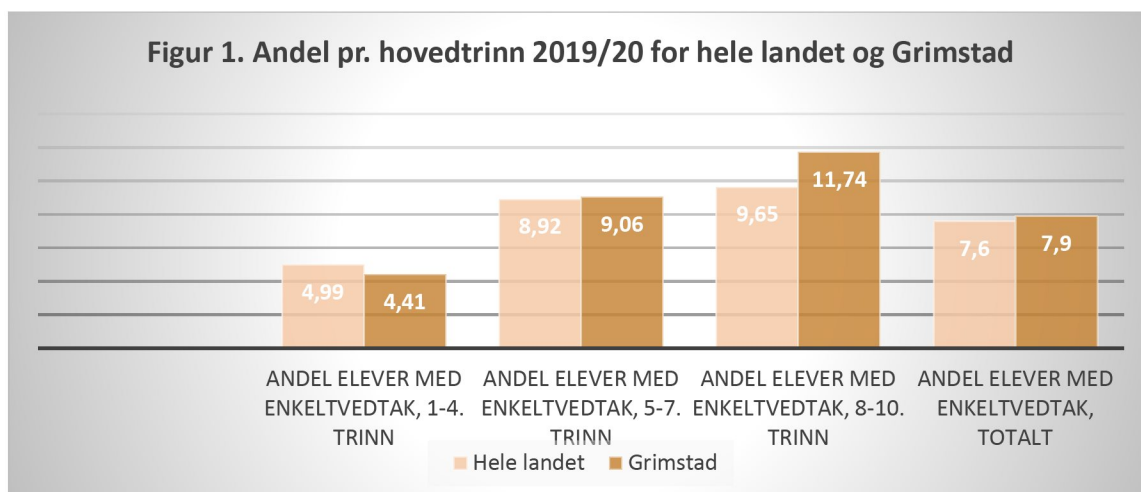
3.2.1 Tilstanden knyttet til spesialundervisning

Statistikken sier primært noe om hvor mange og hvem som får spesialundervisning, og kan ikke alene si oss noe om kvaliteten i det spesialpedagogiske tilbudet. Tallene er hentet fra GSI.

Utvalgte indekser knyttet til spesialundervisning

- Andel elever med spesialundervisning
- Andel barn i barnehage med tilbud om spesialpedagogisk hjelp
- Andel elever med spesialundervisning i Grimstad i en femårs-periode
- Andel elever med spesialundervisning nasjonalt i en femårs-periode
- Andel elever med spesialundervisning i Grimstad skoleåret 2019/20, skolevis
- Kjønnfordeling spesialundervisning, skoleåret 2019/20, nasjonalt og Grimstad
- Antall elever som får tildelt timer til spesialundervisning med undervisningspersonale
- Antall elever som får tildelt timer med assistenter som del av enkeltvedtaket om spesialundervisning

Andeler elever med spesialundervisning

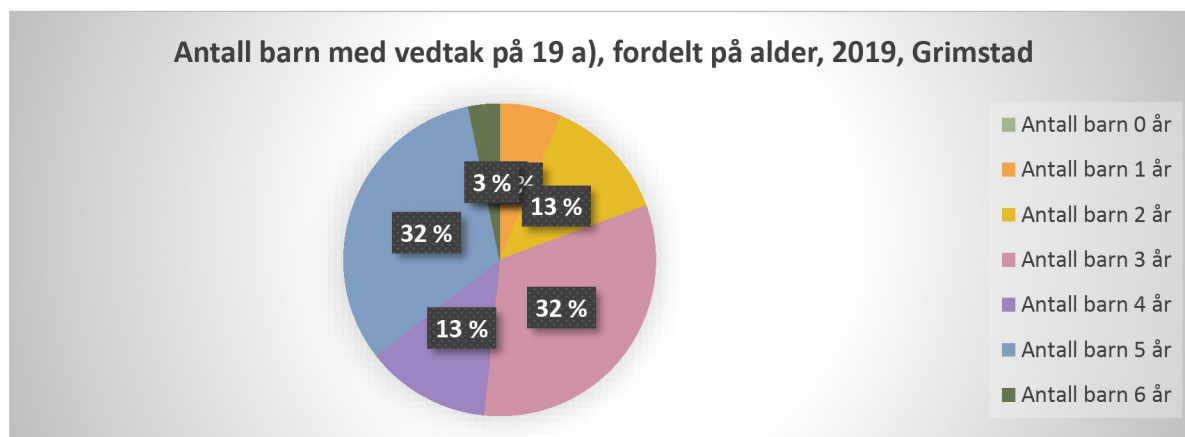


Andelen elever med enkeltvedtak om spesialundervisning 2019/20 øker med økende alder. På barnetrinnet ligger Grimstad lavere enn landet, mens på mellomtrinnet og på ungdomstrinnet ligger Grimstad høyere enn landet. Ser vi på andel spesialundervisning totalt for 1. til 10. trinn, ligger Grimstad over gjennomsnittet i landet.

I figur 1 ser vi at det er en stor økning fra mellomtrinnet til ungdomstrinnet i Grimstad sammenlignet med landet for øvrig. Hvorfor er det slik? Kanskje har det sammenheng med at vi setter inn hjelpen inn for sent. I så fall kan vi ha kommet på sporet av en «vente å se-mentalitet.» Det kan også ha sammenheng med at barneskolen har mer fokus på relasjoner og at ungdomsskolene har mer fokus på fag. Samtidig er det vanskelig å forstå at det skulle gjelde mer for skolene i Grimstad enn for andre kommuner i landet. Vi ser imidlertid at andel elever med spesialundervisning øker med økende alder også i landet (men en mindre økning). Det kan tyde på at tidlig innsats er vanskelig å lykkes med for mange kommuner. I så fall vil det være viktig for skoleeier å rette fremtidig skoleutvikling mot de brede kompetansen, det vil si både kunnskap, ferdigheter og holdninger.

I Grimstad kommune har vi slått fast at tidlig innsats *skal* være en strategi jf. Kommunedelplan barnehage og skole. På området spesialundervisning innebærer det at vi må sette tilstanden knyttet til spesialundervisning i skolen i sammenheng med omfang og kvalitet av spesialpedagogisk hjelp i førskolealder.

Andeler med spesialpedagogisk hjelp i barnehagene er som følger:



Statistikken er hentet fra BASIL som er barnehagenes rapporteringssystem på Udir.no

Barnehaageloven § 19 a fastslår at barn med behov for spesialpedagogisk hjelp har rett til dette. Dette gjelder alle barn under opplæringspliktig alder uavhengig av om de går i barnehagen eller ikke. Formålet med spesialpedagogisk hjelp er å gi barnet tidlig hjelp og støtte i for eksempel språklige og sosiale ferdigheter.

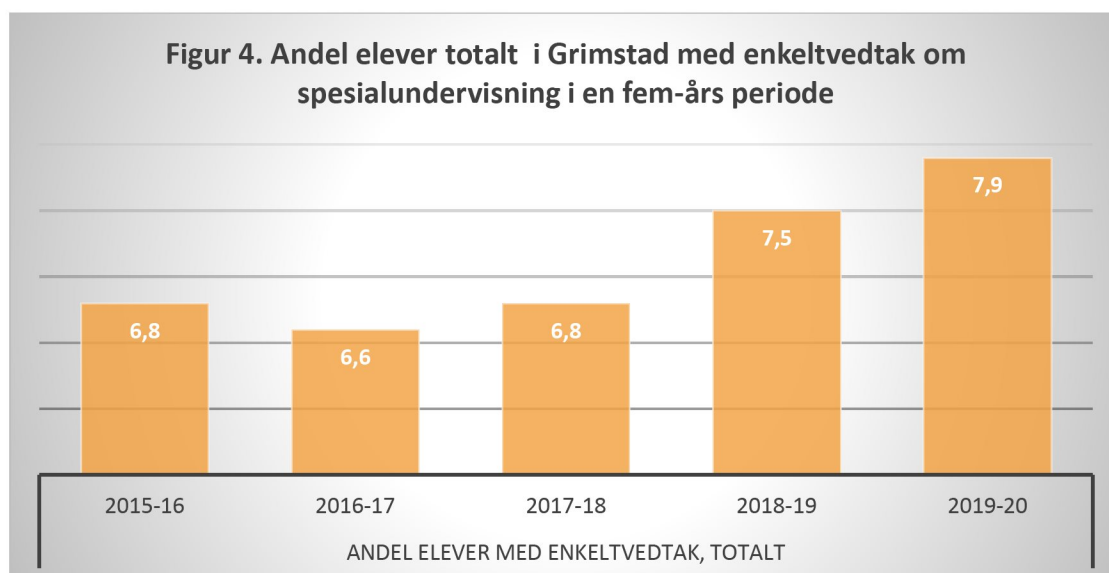
I 2017 var det nasjonalt 3 prosent av barna som fikk spesialpedagogisk hjelp. Det hadde vært en jevn økning de siste fem årene. Nasjonalt økte andelen barn med spesialpedagogisk hjelp med alderen. (U.dir. Statistikknotat 6/2018)

Av figuren ser vi at det er flest vedtak i Grimstad på barna som er 3 år og 5 år. Til en viss grad samsvarer dette med det nasjonale bildet, hvor vedtakene ser ut til å øke på slutten av barnehagetiden.

På mange måter er det forståelig at det ikke er høye vedtak i starten av barnehageløpet, både fordi personalet trenger å bli kjent med barna, og fordi de ønsker i samarbeid med foresatte å prøve ut tiltak før de henviser barnet videre til PP-tjenesten. Samtidig merker vi oss at vedtakene går kraftig ned for 4-åringene, for så å øke igjen for 5-åringene. Dette er en observasjon som kommunen bør følge med på i de kommende årene; spesielt med tanke på tidlig innsats-strategien vår.

Like viktig som at en kommune sammenligner seg med andre er kommuner, er det å se på egen utvikling over tid. Hva har vi av egne mål og satsninger, og hvordan ser resultatene ut i en gitt periode? Skoleforskere som Thomas Nordahl understreker at det ofte tar tre til fem år fra man initierer et endringsarbeid til vi ser resultater ute i klasserommet.

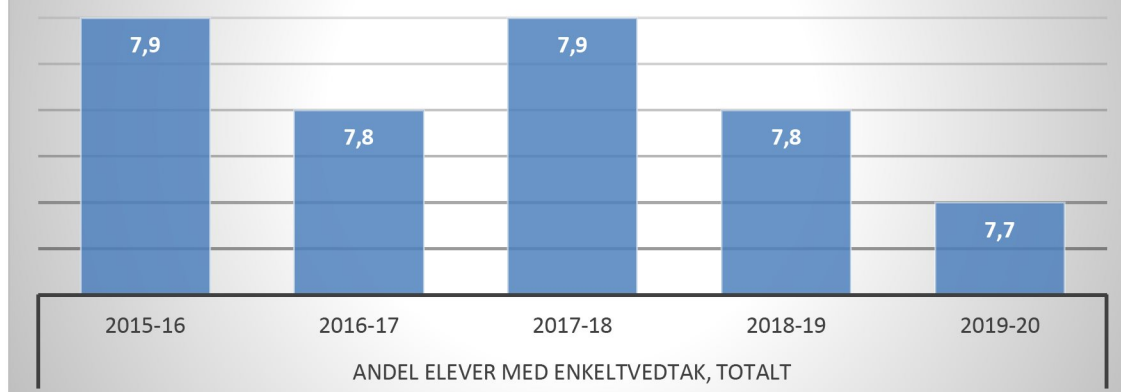
I figuren under ser vi hvordan utviklingen knyttet til andel elever med vedtak om spesialundervisning har vært fra skoleåret 2015/16 til skoleåret 2019/20.



Figur 4 viser en økning av andel elever med spesialundervisning fra 2015 til 2020. Det er spesielt i de to siste årene at økningen har vært markant.

I figur 5, ser vi at også landet for øvrig ligger på en prosentandel rundt 7, men i motsetning til Grimstad, har denne andelen ligget jevnere i hele perioden:

Figur 5. Andel elever nasjonalt med enkeltvedtak om spesialundervisning i en fem-års periode



Grimstad kommune hadde i noen år frem til 2014 en satsning på spesialundervisning. Dette hadde både sammenheng med at enkelte skoler i kommunen hadde svært høy andel elever med spesialundervisning (opp mot 20 prosent), samt at det var et ønske om å tilby spesialundervisning med høyere kvalitet. Kommunen lyktes i denne perioden å redusere spesialundervisningen betydelig, og det kan være med å forklare at kommunen lå på 6-tallet i starten av denne perioden.

Utviklingen har endret seg, og andelen elever med vedtak om spesialundervisning har igjen økt i de to siste årene. Det har blitt spesielt synlig for kommunen i forbindelse med kommunebudsjettene, og fremkom også i analysene til Kaupangrapporten fra 2019.

Hvordan kan vi forklare økningen fra 2018 til 2020?

Det er vanskelig å se at det kan være en hovedforklaring. Vi vil derfor peke på noen mulige faktorer:

Det er krevende å sikre at et endringsarbeid «fester seg» i organisasjonen. Vi er avhengig av å lykkes med implementeringen (høy implementeringskvalitet) og dermed sikre at alle er med på laget. Lojalitet, fokus og gjennomføringskraft, samt evnen til å evaluere/justere kursen er avgjørende. Kompetanse på analysearbeid er da en viktig forutsetning. God ledelse knyttet til å drive og opprettholde endringsarbeidet er avgjørende. Mye tyder på at dette ikke har vært tilstrekkelig på plass i vår organisasjon.

Det har vært mange lederskifter i oppvekstsektoren i perioden; både på skolenivå og kommunenivå. Alle topplederskifter utgjør en kritisk fase i en organisasjon – dette gjelder også innenfor utdanningsfeltet (Fullan 2007). Det kritiske består blant annet i å lykkes med å videreføre satsinger i organisasjonen som nye ledere ikke har vært en del av og ikke initiert. Det å opprettholde «trykket» og retningen mot et tidligere definert mål, kan være vanskelig.

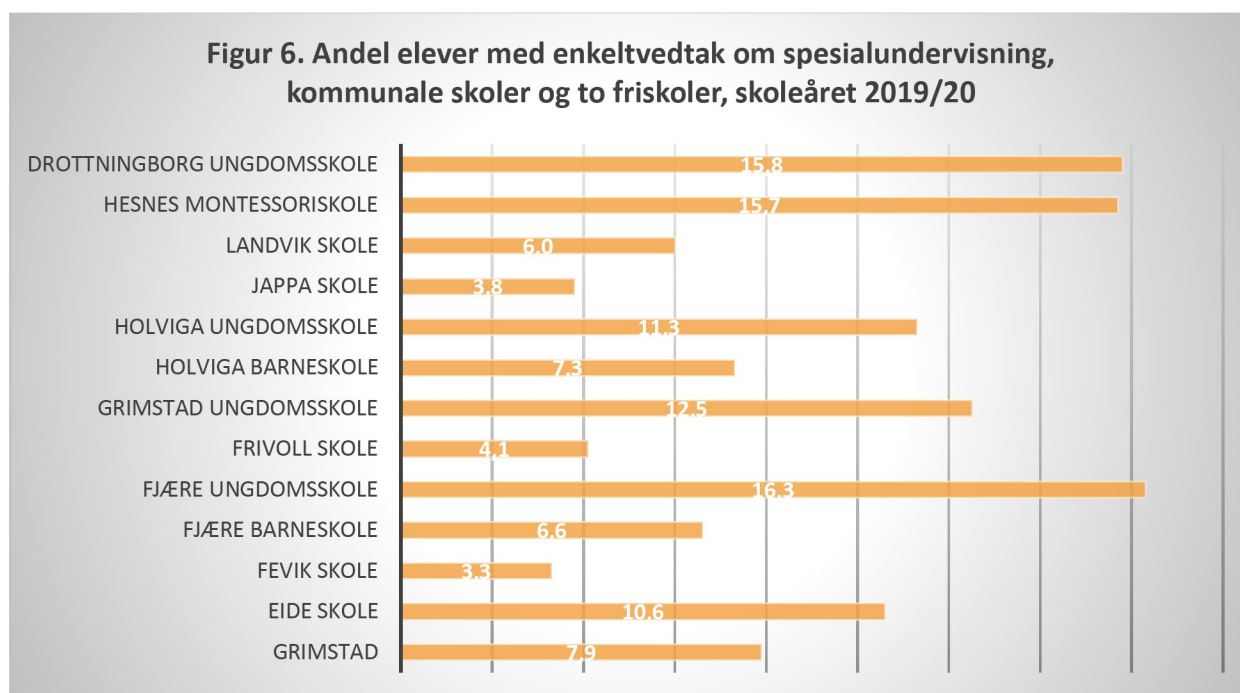
Den økonomiske rammen til enhetene er stramme, og har ikke økt i takt med oppgavene. Dette er en situasjon som Grimstad deler med mange andre kommuner i landet. Likevel er det ulike forutsetninger og omstendigheter som innebærer at noen kommuner vil ha større handlingsrom enn andre for å lykkes med omstilling.

Selv om opplæringsloven understreker at den norske skolen skal være en fellesskole – preget av prinsippet om inkludering, er det nærliggende å spørre om det har blitt henvist for

mange elever til PP-tjenesten før skolene selv har kartlagt godt nok og prøvd ut «verktøy i verktøykassen.» Statistikk fra PPT viser at stadig flere elever som henvises til utredning har atferdsvansker som henvisningsgrunn. Er det sånn at noen skoler har et elev-syn som snevrer inn det som bør inngå som normalitet? Er det sånn at vi er blitt for diagnosefokusert i skolen og derfor definerer ut hva som skal betraktes som det ordinære? Noen skoler har selv pekt på slike opprettholdende faktorer når vi i det siste året har jobbet med å dreie spesialundervisning til å kunne ivareta flere elever innenfor ordinær, tilpasset opplæring.

Lovgiver har bestemt at kommunene både skal jobbe individrettet og system-rettet innenfor det spesialpedagogiske fagfeltet. I likhet med mange andre kommuner, har vi i Grimstad sannsynligvis blitt for individorientert. Vi har derfor ikke i tilstrekkelig grad klart å utarbeide systemer som bidrar til at vi gjør mer enn å hjelpe hvert enkelt barn, herunder å sikre at det spesialpedagogiske fagfeltet jobber tett og godt sammen. Tilsyn fra Fylkesmannen 2018-20 kan også bekrefte en slik forklaringsmodell. Skoleeier er i gang med å dreie dette fagfeltet fra individrettet til et mer systemrettet arbeid. Satsingen beskrives nærmere i punkt 4.2.2. *Fra spesialundervisning til ordinær tilpasset opplæring.*

Som nevnt i innledningen, er det elevens manglende utbytte av den ordinære undervisningen som avgjør om eleven har rett på spesialundervisning. I figur 6 presenterer vi hvordan andel spesialundervisning varierer fra skole til skole. Fordi kommunen utreder behov, saksbehandler og finansierer spesialundervisning også på friskolene, er det relevant å også vise oversikt over status på Drottningsborg ungdomsskole og Hesnes Montessoriskole (barneskole).



Det er betydelig variasjon mellom skolene på andel elever som har vedtak om spesialundervisning. Andelen er langt høyere på ungdomsskolene. Eide skole som er en liten barneskole vest i kommunen, skiller seg ut ved å ha høy andel elever med spesialundervisning. Jappa skole og Frivoll skole (også barneskoler) skiller seg ut i andre enden av skalaen ved å ligge lavt. Fevik skole har tradisjonelt hatt lite spesialundervisning. Vi ser at Fjære ungdomsskole ligger tilsvarende høyt. Denne skolen ble avviklet 31. juli 2020 og vil ikke fremstå som egen enhet i fremtidig statistikk. Elevmassen er i sin helhet overført til

Fevik skole. Vi må derfor påregne et annet resultat for Fevik skole i skoleåret 2020/2021. Friskolene skiller seg også ut ved å ligge svært høyt, og har omtrent samme nivå seg imellom på andel elever med spesialundervisning.

Skoleeier mener at denne oversikten forsterker mistanken om at vi setter inn tiltak for sent. For mange elever får tilbud om spesialundervisning sent i utdanningsløpet sitt. Samtidig kan det tyde på at skolene jobber veldig forskjellig med tilpasset opplæring og har ulik kompetanse (kunnskap, ferdigheter og holdninger). Videre vet vi at bygningsmasse og spesialpedagogiske ressurser- og kompetanse innvirker. Av forskning vet vi at også skoleeiers evne og kapasitet til å lede skolens utviklingsarbeid påvirker skolens drift og kvalitet. *Det er av den grunn også nødvendig at vi i tiden fremover har fokus på å forsterke og videreutvikle det profesjonelle skoleeierskapet i kommunen.*

Skoleeier har over tid vært bekymret for friskolene i kommunen når det kommer til andel elever med spesialundervisning. I et statistikknotat 6/2018 fra Utdanningsdirektoratet, fremgår det at det går en høyere andel elever med spesialundervisning på friskoler enn offentlige skoler i Norge. På første og andre trinn ligger friskoler og offentlige skoler omtrent likt, men fra tredje trinn og utover øker andelen elever med spesialundervisning mer på friskoler enn på offentlige skoler. Blant friskoler med høy andel spesialundervisning er det særlig montessoriskoler og kristne grunnskoler som skiller seg ut.

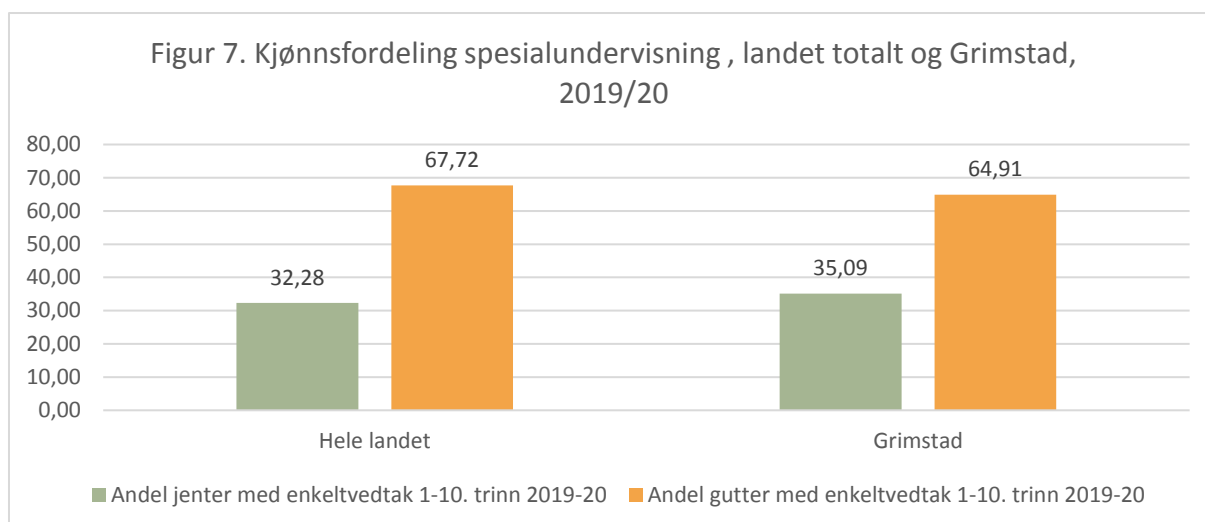
Skoleeier i Grimstad kommune har underet seg over at «våre» friskoler ligger så høyt som de gjør. På Hesnes montessoriskole har 15,7 prosent av elevene vedtak om spesialundervisning og på DRUS gjelder det for 15,8 prosent av elevene. Vi mistenker et sammensatt bilde, og antar at det både har sammenheng med bygningsmasse, ressurser og kompetanse (kunnskap, ferdigheter og holdninger). Kanskje er det også en faktor at foreldre i våre kommunale skoler ikke har fullt ut tillit til våre offentlige skoler når deres barn strever. Vi ser at noen elever starter på våre kommunale skoler og melder overgang etter noen år til en friskole.

Det er et faktum at det også er en forskjell mellom de offentlige skolene i kommunen og friskolene ved at friskolene får fullfinansiert spesialundervisningen. De offentlige skolene får «sin» ramme og må i utgangspunktet organisere sin samlede drift innenfor denne rammen. Det følger med andre ord ikke med ekstra ressurser (penger) til spesialundervisning til våre kommunale skoler. Full-finansiering av spesialundervisning for friskolene *kan* kanskje bli et incitament til å henvise elever for spesialundervisning fremfor å endre miljøfaktorer i egen organisasjon.

I punkt 4.2.2 beskrives kommunens satsing med å dreie arbeidet med det spesialpedagogiske fagfeltet fra individ til system. Skoleeier er glad for at begge friskolene har ønsket å delta i denne satsingen. Gjennom å identifisere opprettholdende faktorer på egen enhet og utarbeide tilhørende tiltak, vil også friskolene i kommunen kunne lykkes med å tilby flere elever ordinær tilpasset opplæring og derigjennom redusere omfanget av spesialundervisning.

Kjønnsforskjeller

Det er vært stabilt store kjønnsforskjeller over flere år i landet og i Grimstad. Figur 7 viser status for skoleåret 2019/20 for landet og for vår kommune.



Figuren viser store kjønnsforskjeller ved at langt flere gutter enn jenter har vedtak om spesialundervisning. Dette mønsteret er det samme for både Grimstad og landet for øvrig. Kjønnforskjellene er likevel noe mindre for Grimstad enn for landet. I denne figuren er ikke Langemyr skole inntatt og heller ikke friskolene.

Statistikk og forklaringsmodeller om kjønnsforskjeller og skoleprestasjoner har vært gjenstand for forskning i mange tiår; både nasjonalt og internasjonalt. Paradokset er kanskje at andre dimensjoner enn kjønn har større påvirkning på skoleresultater, slik som sosial klasse og etnisitet. Kjønn spiller en viss rolle for skoleprestasjoner, men ser samtidig ut til å utlignes når vi ser på det som skjer etter skolen.

Det er vanskelig å vite hvordan en skal forstå og gripe an en slik kjønnsstatistikk som vises i figur 7. Det er lett å falle for fristelsen å forklare gutters skoleutfordringer med at skolen passer bedre for jenter. Da forklares gutters utfordringer i et systemperspektiv, og en kan komme til at hele skolesystemet må endres siden det ikke i tilstrekkelig grad er tilpasset guttene slik de er (Løvbak, 2010). Kanskje dette blir like galt som at jentenes utfordringer på 1980-tallet ble forklart i et individperspektiv; det vil si at løsningen var at jentene må endre seg, for eksempel ved å få mer selvtilitt, bli mer frempå og snakke høyere (Løvbak, 2010).

Når jenters skolesuksess er tema, blir det ofte hevdet at skolen er blitt feminisert (Bjerrum Nielsen m.fl.2014, *Forskjeller i klassen – nye perspektiver på kjønn, klasse og etnisitet i skolen*). Undersøkelser av mannlige og kvinnelige lærere har imidlertid ikke kunnet dokumentere at de underviser vesensforskjellig, eller at elever presterer bedre hos lærere av samme kjønn som dem selv (Bakken 2009, Backe-Hansen m.fl. 2014).

Noen forskere har pekt på at skolens krav har endret seg i takt med samfunnsutviklingen – og på mange måter speiler moderniserings- og demokratiseringsprosesser i samfunnet utenfor skolen. På den måten er ferdigheter som samarbeid, planlegging, prosessorientering og kommunikasjon blitt viktig å beherske (Bjerrum Nielsen, 2014). Dette er kanskje ferdigheter som jenter tradisjonelt har vært gode på, og som de kan profitere på i skolehverdagen sin.

Det er vanskelig å si hvordan gutter med behov for spesialundervisning faller inn i dette generelle bilde av forskeres forståelse av mønstre i skolen og i klasserommet. I den grad det skal være et fokus hos oss i Grimstadskolen, bør vi i hvert fall undersøke kjønnsforskjeller i konteksten mellom skole, samfunn og familie. Vi bør også reflektere over hvordan kjønn konstrueres i møte med en skole som speiler det samfunnet vi lever i, og kanskje finne strategier for inkludering fremfor å tilby spesialundervisning. Fordelen med en slik strategi er

at fokuset blir rettet mot ansatte som jobber i skolen, og ikke i så høy grad rettet mot den enkelte elev. Det er lettere å endre omgivelsene enn elevene – dette har blitt understreket mange ganger av skoleforsker Thomas Nordahl. Grimstad kommunes prosjekt med å dreie spesialundervisningen fra et individrettet arbeid til et mer systemrettet arbeid, må derfor kanskje ikke ha et spesielt fokus på kjønn. Med utvikling av gode systemer og verktøy i «verktøykassen», er det nærliggende å tro at dreiningen skal kunne komme både gutter og jenter til gode.

Pedagoger og assistenter

Tabell 1. Antall elever som får tildelt timer til spesialundervisning med undervisningspersonale

	1.-4-trinn	5.-7. trinn	8.-10.trinn	Gutter	Jenter	Sum
Hvor mange får 1-75 timer per år?	2	4	2	6	2	8
Hvor mange får 76-190 timer per år?	10	16	27	28	25	53
Hvor mange får 191-270 timer per år?	3	15	12	20	19	30
Hvor mange får 271 timer eller mer per år?	28	42	45	79	36	115
Sum elever som får timer med spesialundervisning med pedagog	43	77	86	133	73	206

Tabellen 1 viser at når elever i Grimstad får tildelt spesialundervisning, får de mange pedagogtimer. Tabellen viser også at det tildeles langt flere timer på de høyere trinnene enn på de lavere trinnene. Dessuten viser også denne oversikten at det er langt flere gutter enn jenter som mottar spesialundervisning.

Når elever ikke har tilstrekkelig utbytte av opplæringen og trenger noe særskilt, er det positivt at det tildeles pedagogtimer. Ekspertrapporten *Inkluderende fellesskap for barn og unge* (Thomas Nordahl m.fl. 2018) fremhevet viktigheten av at de elevene som har behov for noe særskilt, må få den beste faglige hjelpen – som i denne sammenheng vil være pedagoger og spesialpedagoger. Det er maktpåliggende at det ikke er assistenter som har ansvar for opplæringen.

Den såkalte Kaupangrapporten fra 2019 fremhevet at antall timer til spesialundervisning per elev ikke er spesielt høyt i Grimstad. Uten gjesteelevne fra Langemyr, ligger Grimstad på omtrent gjennomsnittet.

Det som skiller Grimstad fra mange andre kommuner, og som er hovedforklaringen på de høye utgiftene, er den store bruken av assistenter. I tabell 2 vises en oversikt fra GSI på hvordan denne fordeling av assistenttimer var i skoleåret 2019/20:

Tabell 2. Antall elever som får tildelt timer med assistenter som del av enkeltvedtaket om spesialundervisning

	Gutter	Jenter	Sum
Hvor mange får 1-75 timer med assistent per år?	4	0	4
Hvor mange får 76-190 timer med assistent per år?	3	5	8
Hvor mange får 191-270 timer med assistent per år?	8	1	9
Hvor mange får 271 timer eller mer med assistent per år?	70	34	104
Sum elever som får timer med assistenter	85	40	125

Det vil kan legge merke til, er at når elevene først får tildelt assistent i sitt spesialundervisningstilbud, får de mange timer. Skoleeier har ingen forklaring på hvorfor Grimstad skiller seg fra andre kommuner på dette punktet, annet enn at kommuner velger ulike metoder i arbeidet. Vi ser også at kjønnsforskjellene gjør seg gjeldende på fordeling av assistenttimer. Vi har en antakelse om at det har noe med atferdsvansker å gjøre. PPT melder om at det blir stadig flere henvisninger som handler om atferdsvansker – og gutter er i flertall. Atferdsvansker har i høy grad blitt løst i Grimstadskolen med å tildele assistenttimer.

I arbeidet vårt med å dreie spesialundervisningen fra individ til system, er den høye assistentbruken interessant og har et spesielt fokus.

Hommedal skolegård – til bruk som en alternativ opplæringsarena

I sak 19/71 vedtok Kommunestyret at det skulle etableres en alternativ opplæringsarena for grunnskolen i Grimstad. Oppstart ble beregnet til august/september 2020. Hommedal skolegård ble etablert som en ideell stiftelse. Grimstad kommune bidrar økonomisk med en fast 100 prosent pedagogstilling, samt et årlig beløp som begrenses til kr. 50.000. Skolens dekning av opphold for den enkelte elev dekkes innenfor skolens økonomiske ramme. Det er inngått en samarbeidsavtale mellom kommunen v/kommunalsjef for kultur og oppvekst og Norwegian Research Centre AS (NORCE) om følgeforskning.

Et viktig prinsipp som ligger til grunn i vår fellesskole, er prinsippet om inkludering. Det betyr at opplæringen må organiseres og tilrettelegges slik at den virker inkluderende overfor alle elever. Derfor er det i utgangspunktet problematisk å etablere ordninger hvor elever skal ha deler av sin opplæring utenfor sin klasse/basisgruppe og sin skole. Tilbud om alternativ opplæringsarena krever sakkyndig vurdering fra PPT og rektor må fatte enkeltvedtak. I vurderingen må det trekkes inn om et opplæringstilbud som innebærer bruk av en alternativ opplæringsarena er nødvendig for at eleven skal få et forsvarlig utbytte av opplæringen ut fra sin situasjon og om tiltaket for øvrig er til barnets beste, jf. barnekonvensjonen artikkel 3 nr.1. Det skal være hensynet til eleven, og ikke omgivelsene som skal ligge til grunn. Opplæringen skal være i samsvar med kravene til offentlig grunnskoleopplæring i opplæringsloven med forskrifter, herunder det pedagogiske innholdet og den organisatorisk tilretteleggingen.

Hommedal skolegård har kun eksistert i noen måneder, og vi har foreløpig ingen evalueringer eller tilsyn å vise til.

3.2.2 Fra spesialundervisning til ordinær tilpasset opplæring

Skolens evne til å gi elevene opplæring som ivaretar deres faglige og sosiale utvikling innenfor rammen av ordinær tilpasset opplæring, er med på å avgjøre behovet for spesialundervisning (jo bedre evne og kapasitet til å tilby ordinær, tilpasset opplæring, jo mindre behov for spesialundervisning). Spesialundervisning skal ivareta muligheter eleven skal ha til å nå realistiske mål dersom det ikke lar seg gjøre innenfor ordinær opplæring. Derfor er det viktig at skolene bevisst bruker det handlingsrommet som ordinær opplæring gir, før skolen melder eleven til PP-tjenesten. Skolen må kartlegge, vurdere og eventuelt prøve ut nye tiltak på skolen innenfor rammen av ordinær opplæring. Dette kravet er nå også presisert i opplæringsloven § 5-4.

Det kan være vanskelig å oppdage vanskene til en elev tidlig, og det er derfor viktig å ha systemer for å fange opp og følge opp eleven. Oppdages vanskene tidlig (jf. prinsippet om tidlig innsats), kan varigheten av tiltakene og konsekvensene begrenses. For å oppleve økt læringsutbytte, er eleven avhengig av å være del av et læringsmiljø som tar hensyn til variasjoner i deres evner og forutsetninger. Samarbeid med foreldrene, et godt læringsmiljø og en undervisningspraksis som tar hensyn til at elever lærer på ulike måter og i ulikt tempo, kan forebygge og avhjelpe vansker når de oppstår.

Mange utfordringer kan avhjelpes innenfor den ordinære tilpassede opplæringen. En viktig nøkkel til å få ned andelen elever som har vedtak om spesialundervisning, er derfor å bruke det handlingsrommet som ligger innenfor rammen av ordinær opplæring. Rammen kan omfatte lærertetthet, lærernes kompetanse, pedagogisk praksis, fysisk bygningsmasse og god endringsledelse ved den enkelte skole.

Skoleeiers satsing på å dreie arbeidet til skolene og PPT fra individarbeid til et mer systemisk arbeid (se punkt 4.7.5), er en strategi for å bidra til målet om at flere elever skal ha tilstrekkelig utbytte av den ordinære opplæringen.

I dette avsnittet har vi sett at:

- Andelen spesialundervisning er noe høyere enn landet, og spesielt stor økning de to siste skoleårene
- Andelen med vedtak om spesialundervisning øker med økende alder
- Betydelig variasjon blant skolene
- Friskolene ligger svært høyt med andel elever med spesialundervisning
- Store kjønnsforskjeller knyttet til spesialundervisning slik at det er langt flere gutter enn jenter som har vedtak
- Når elever får spesialundervisning, får de mange pedagogtimer
- Når elevene får tildelt assistenttimer får de mange timer. Her skiller Grimstad seg fra landet for øvrig
- Grimstad kommune er i gang med et arbeid knyttet til å dreie skolene og PPT individrettede arbeid til et mer systemrettet arbeid

Oppfølgingspunkter i neste periode:

- Tidlig innsats – begrepsforståelse og konkretisering
- Fortsette arbeidet med å dreie arbeidet fra individ til system
- Fokus på tilpasset opplæring
- Redusere assistentbruken i vedtak om spesialundervisning
- Elev-syn og inkluderingsperspektivet i skolen – en skole for alle

3.3 Læringsmiljø

Det er flere forhold som er grunnleggende for at elever skal oppleve et godt læringsmiljø. Et godt læringsmiljø er viktig for elevens faglige, personlige og sosiale utvikling. I møte med fremtidens utfordringer vil det være et stort behov for trygge, sosiale og kreative mennesker som kan finne svar på de utfordringene vi står overfor.

Lærerens kompetanse i klasseledelse og evne til å etablere positive relasjoner med hver enkelt elev, er helt avgjørende. I tillegg er det viktig at skolen får til et godt samarbeid med foreldrene, og at det etableres gode relasjoner og en kultur for læring i elevgruppen (Utdanningsdirektoratet 2013).

Utdanningsdirektoratet oppgir følgende kjennetegn på et godt læringsmiljø:

- Skolen har en god ledelse som kontinuerlig arbeider med å forbedre ulike sider ved læringsmiljøet og har gode rutiner for arbeidet med mobbing og andre krenkelser
- Skolen har utviklet en god klasseledelse preget av gode relasjoner mellom lærer og elev
- Skolen har positive relasjoner mellom elevene og en kultur for læring blant elevene
- Skolen har gode relasjoner og et godt samarbeid med foreldrene

Utvalgte læringsmiljøindekser i Elevundersøkelsen

- Støtte fra lærere
- Vurdering for læring
- Mestring
- Motivasjon
- Elevdemokrati og medvirkning
- Foreldresamarbeid og medvirkning
- Mobbing og andre former for krenkelser

Skala-forklaring:

1-5: Høy verdi betyr positivt resultat. Beste verdi er 5.

Resultatene fra elevundersøkelsen er hentet fra Skoleporten og Rapportportalen.

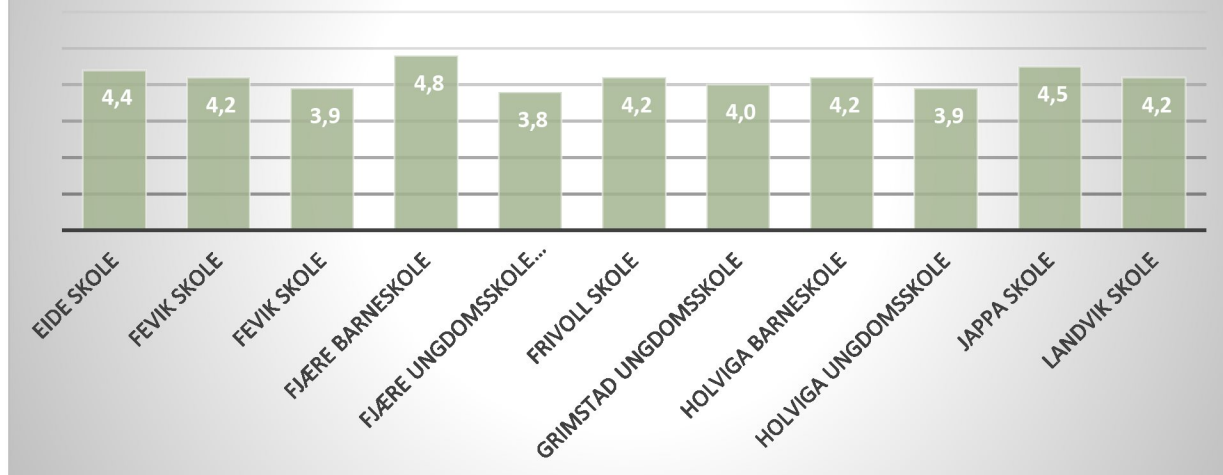
3.3.1 Støtte fra lærer

I elevundersøkelsen har man undersøkt hvordan elever opplever støtten fra lærerne sine. I denne variabelen inngår spørsmål om elevene opplever at lærerne bryr seg om dem, om lærerne har tro på at de kan gjøre det bra på skolen, om de opplever at lærerne behandler dem med respekt og om de får god hjelp når de har problemer med å forstå arbeidsoppgaver på skolen.

Vi finner at for landet som helhet i de siste fem årene, skåres det best på indikatorene om at lærerne har tro på at elevene kan gjøre det bra på skolen og at elevene får god hjelp når de har problemer med å forstå arbeidsoppgaver på skolen. Det skåres svakest på opplevelse av at lærerne bryr seg om dem og at lærerne behandler dem med respekt. For skoleåret 2019/20 var det også en markant svakere skår enn for de fire foregående år på indeksen om elevene får god hjelp når de har problemer med å forstå arbeidsoppgaver på skolen.

Ser vi på hvordan Grimstad skårer skolevis på variabelen *støtte fra lærer* for skoleåret 2019/20, får vi følgende resultat:

Figur 1, skolevis oversikt over støtte fra lærerne 2019-2020



Figur 1 viser støtte fra lærerne skolevis 2019-2020. Fevik skole står oppført to ganger. Lengst til venstre er skåre fra 7.trinn og den andre er skåre fra 10.trinn. Samlet sett finner vi skåre mellom 3,8 og 4,8. Fjære ungdomsskole har lavest skåre, men dette er en enhet som ble avviklet i 2020. Fjære barneskole skårer høyest og ligger nær maksimal- skåren. Det er en tendens til at elevene opplever mer støtte fra lærer på barnetrinnet enn ungdomstrinnet.

Utdanningsdirektoratet tolker en differanse på 0,3 som betydelig. Skoleeier vurderer resultatene generelt til å være bra, men må utfordre ungdomstrinnene på sine resultater, spesielt for de skolene som ligger på 3-tallet eller lavt på 4-tallet.

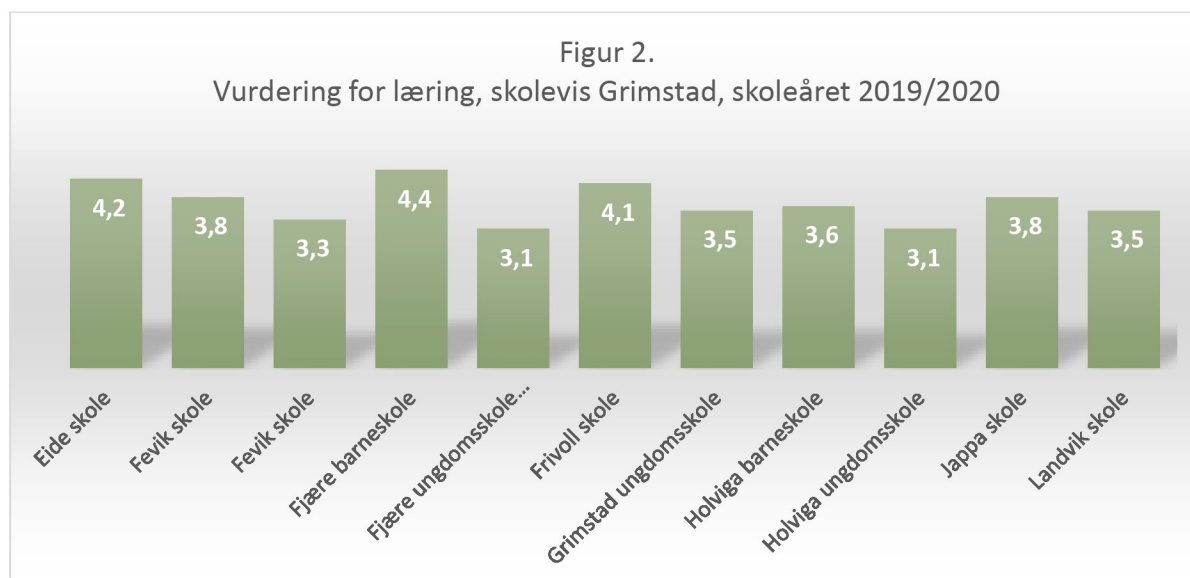
3.3.2 Vurdering for læring

Vurdering for læring bygger på fire prinsipper om at elevers forutsetninger for å lære kan styrkes dersom de:

- Forstår hva de skal lære og hva som er forventet av dem
- Får tilbakemelding som forteller dem om kvaliteten på arbeidet eller prestasjonen
- Får råd om hvordan de kan forbedre seg
- Er involvert i eget læringsarbeid ved blant annet å vurdere eget arbeid og utvikling

Nasjonalt, har resultatene på *vurdering for læring* vært svært stabile i de siste fem årene. Skåren har lagt på 3,9.

Resultatene for Grimstad i skoleåret 2019/20 er som følger:



Resultatene viser hvordan skolene i kommunen fordeler seg i forhold til hverandre. Resultatene fra Fevik skole vises ved to søyler. Først kommer 7. trinn og så 10. trinn. Elevene på barneskolene rapporterer høyere grad av tilfredshet med skolens vurderingspraksis enn elevene på ungdomstrinnene. Også på denne indeksen, rapporterer elevene på Fjære barneskole at de er mest fornøyd. Det er elevene på Holviga ungdomsskole er minst fornøyd med skolens vurderingspraksis.

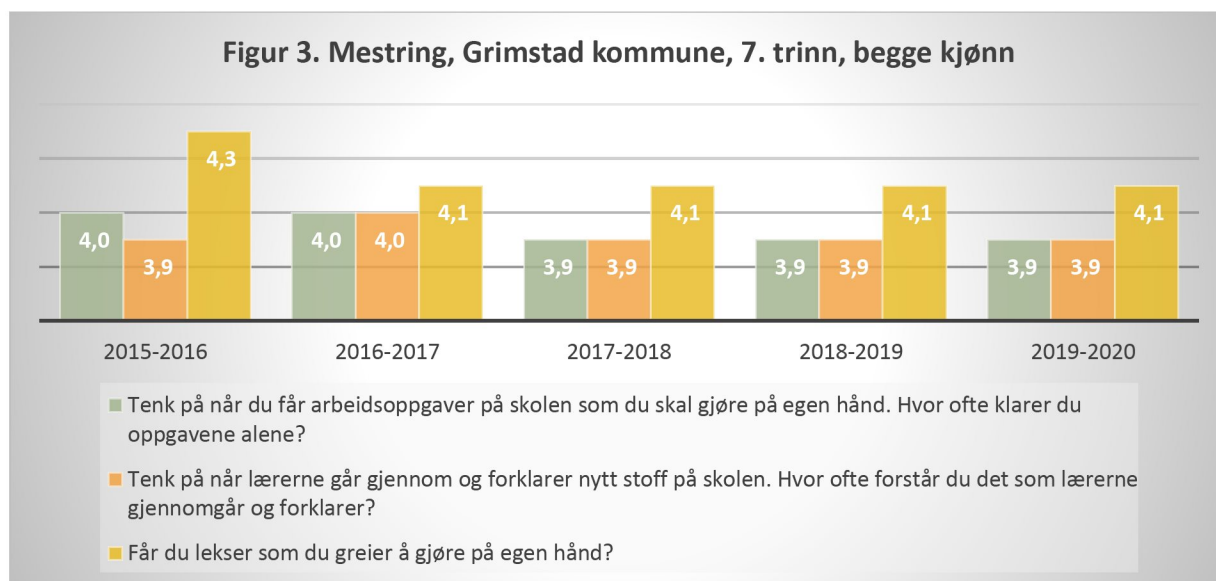
Skoleeier vurderer at disse resultatene bør vies oppmerksomhet, og at spesielt ungdomstrinnene har behov for å analysere sin vurderingspraksis. Vi har ambisjon om å heve skåren og at vi i fremtiden ser mindre forskjeller mellom skolene.

3.3.3 Mestring

I elevundersøkelsen blir elevene spurt om temaet mestring. Mestring handler om å forstå og å kunne gjøre eller klare oppgaver og aktiviteter på egenhånd, samt det å forstå det læreren gjennomgår og forklarer av nytt stoff. I variabelen knyttet til mestring, spørres det også om eleven får lekser som de greier å gjøre på egenhånd.

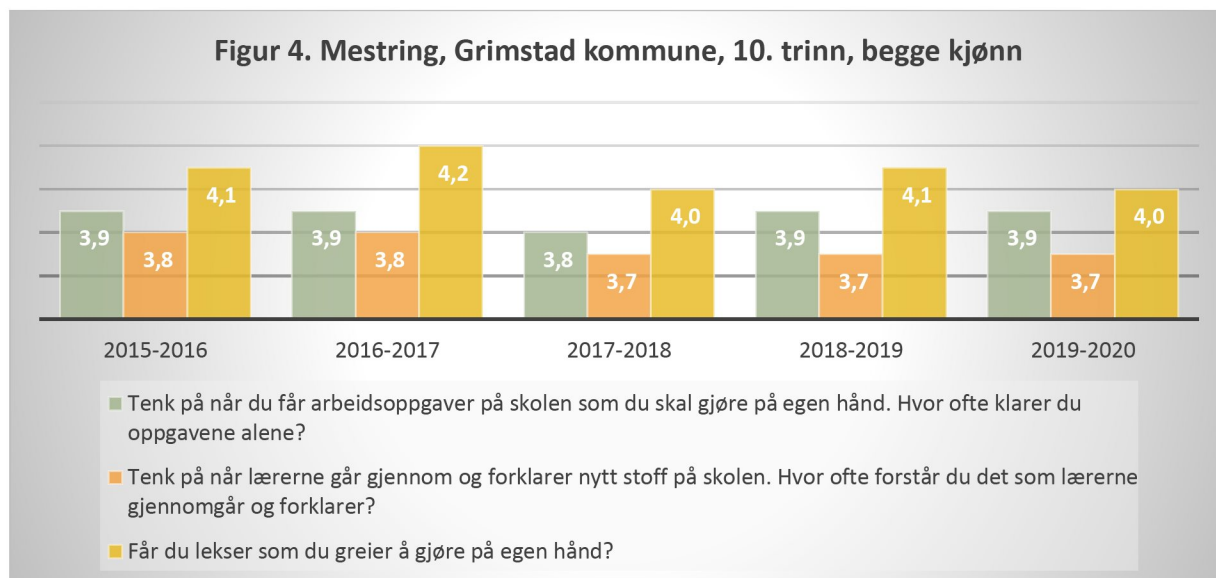
Resultatene nasjonalt har vært stabil over de siste fem skoleårene, og ligger i gjennomsnitt på 4,1. Resultatet var imidlertid 4,0 for skoleåret 2019/20.

Resultatene for Grimstad på 7. trinn:



I figur 3 presenteres resultatene for de siste fem skoleår for 7. trinn. Resultatene er presentert på kommunenivå. Figuren inkluderer friskolene og begge kjønn. Av figuren ser vi at Grimstad, i likhet med landet for øvrig, skårer stabilt i perioden. Vi ser at elevene gjennomgående opplever høy grad av mestring knyttet til å få lekser som de greier å gjøre på egen hånd. Dette er en tendens for Grimstad i hele femårs-perioden.

Ser vi på resultatene for 10. trinn, får vi følgende figur:



Figur 4 viser en tendens til noe svakere skår. Det vil si at elevene på ungdomstrinnene i kommunen opplever noe lavere mestring enn elevene på 7. trinn.

Resultatene er presentert på kommunenivå. Vi ser også her at elevene gjennomgående opplever høy grad av mestring knyttet til å få lekser som de greier å gjøre på egen hånd. Vi ser imidlertid at elevene opplever lavere mestring knyttet til gjennomgang av nytt stoff på skolen. Dette er følgelig et område som skoleeier ønsker å rette fokus mot.

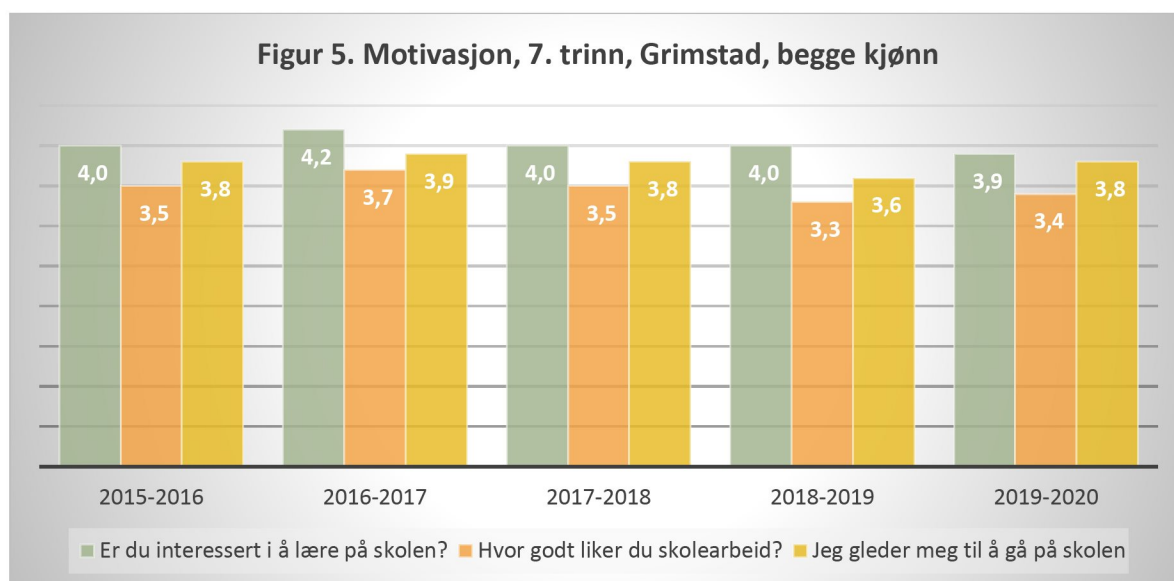
Det kan bemerkes at det har vært en stadig tilbakevendende debatt nasjonalt om skolene i Norge bør fortsette med å gi lekser til elevene. Forskere (kilde) har pekt på viktigheten av å gi «gode lekser», det vil si at lekser skal handle om å øve på det de har lært på skolen. Lekser skal ikke være ny-innlæring som innebærer at foreldre får rollen som pedagoger. Resultatene i figur 3 og 4, kan tyde på at elevene i Grimstad-skolen får såkalte «gode lekser.»

3.3.4 Motivasjon

Motivasjon er nært knyttet opp til indeksen mestring. Elever blir motivert av å mestre. Å være i en situasjon som man ikke mestrer, vil kunne svekke egne forventninger om mestring og dermed kunne føre til lav motivasjon. Læreren må ha tydelige, positive forventninger til elevenes faglige og sosiale utvikling. Forventningene til elevene må være både høye og realistiske, og læringsaktivitetene må være preget av utfordringer og driv slik at motivasjonen holdes oppe og læringspotensialet kan realiseres. Motivasjon avhenger også av hvorvidt elevene opplever læringen som relevant og meningsfylt.

Nasjonale resultatene fra elevundersøkelsen på variabelen motivasjon, viser at elevene rapporterer om gradvis lavere motivasjon i perioden 2015 til 2020 fra 4,0 til 3,8.

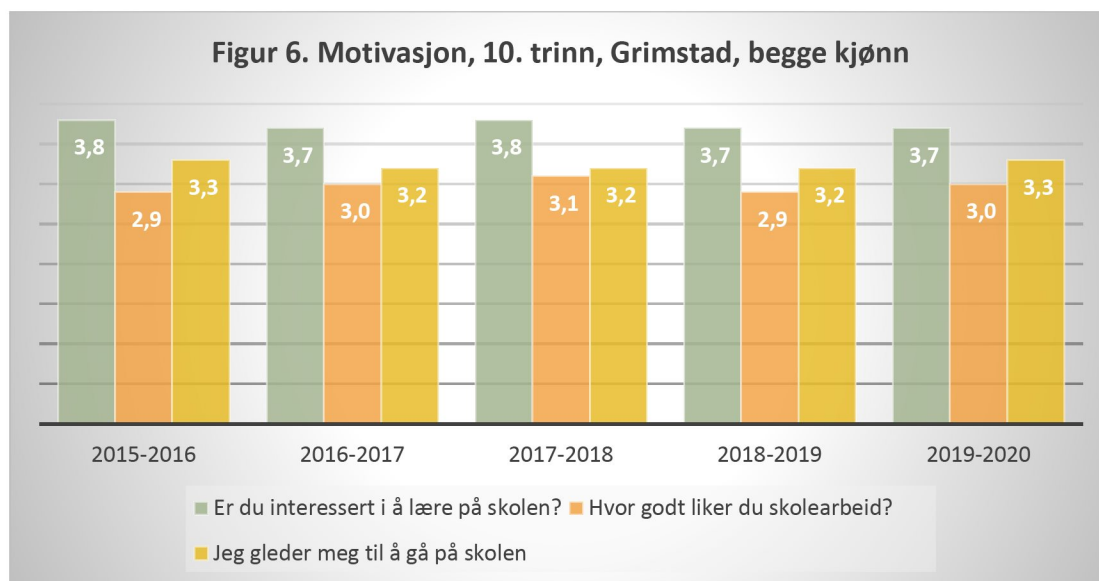
Ser vi på resultatene for Grimstad på 7. trinn, får vi følgende figur:



Figuren presenteres med del-skår for de tre spørsmålene som inngår i variabelen. Figuren viser at elevene har høy grad av motivasjon for å lære. De skårer imidlertid lavere på motivasjon for skolearbeid, og noe høyere knyttet til glede ved å gå på skole.

I motsetning til landet, ser vi en stabil utvikling i Grimstad knyttet til motivasjon – samlet sett.

Resultatene for Grimstad på 10. trinn, viser følgende:



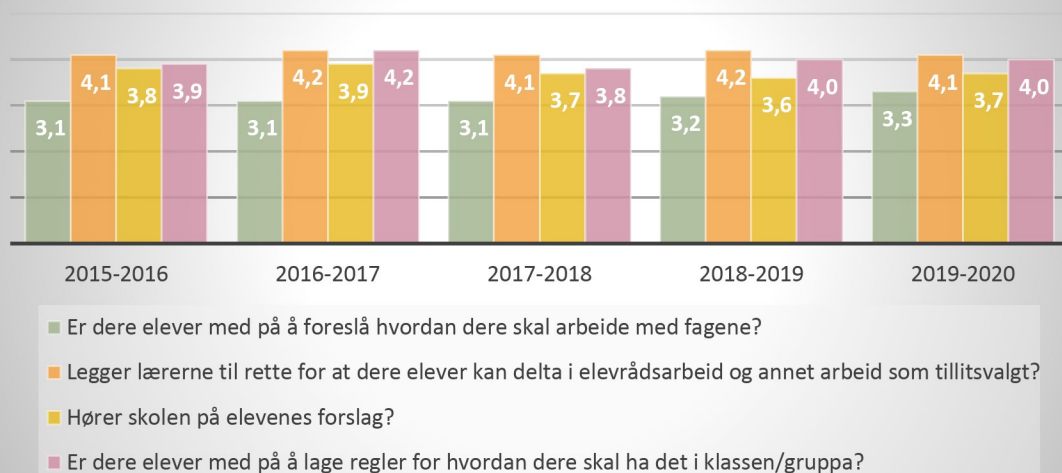
Figur 6 presenteres med del-skår for de tre spørsmålene som inngår i variabelen. Figuren viser at resultatene er forholdsvis stabile i perioden, men en betydelig lavere skår enn barnetrinnet. Det er åpenbart at det skjer noe med motivasjonen når elevene går på ungdomsskolen. Dette gjelder også nasjonalt.

3.3.5 Elevdemokrati og medvirkning

I Norge gir opplæringsloven klare regler for hvordan skoler skal drives. Hver grunnskole skal ha et elevråd der noen trinn skal være representert. I tillegg skal det være et samarbeidsutvalg der ikke bare ansatte og foreldre, men også elevene skal ha sine representanter. Samarbeidsutvalget kan uttale seg om alle saker som angår skolen. Elevene skal også være med i et skolemiljøutvalg. I skolemiljøutvalget skal saker om skolemiljøet løftes. Gjennom å legge til rette for et godt elevdemokrati, vil elevene få innflytelse på egen skolehverdag. Samtidig vil det utvikle elevenes demokratiforståelse og styrke deres evne til å øve innflytelse på demokratisk måte.

Skoleporten viser resultatene fra elevundersøkelsen. De fire indeksene er inntatt for å vise hva som inngår i variabelen.

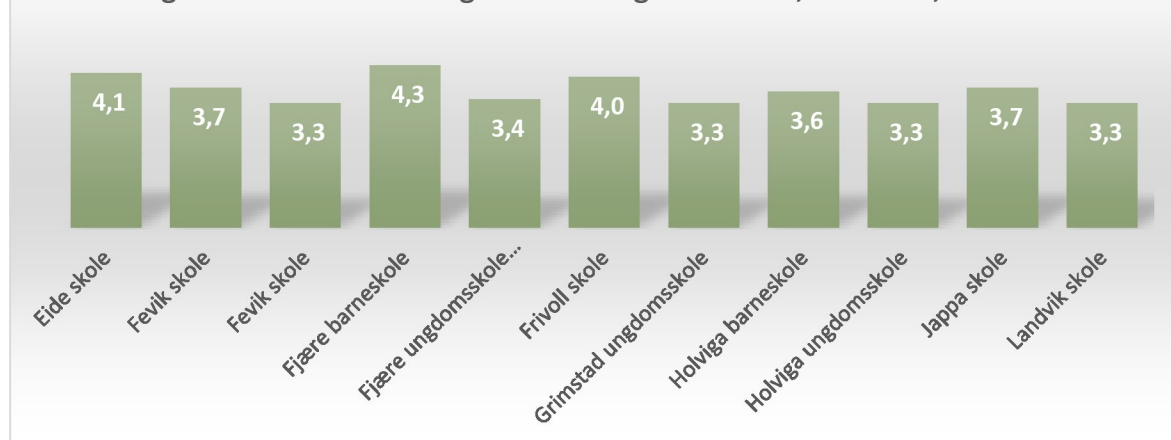
Figur 7. Elevdemokrati og medvirkning, nasjonalt, 2015-2020



Nasjonale resultater viser at det er utfordringer knyttet til elevdemokrati og medvirkning. Dette har vært et vedvarende problem, og for de fem siste skoleårene er gjennomsnittsskåren stabil på 3,8.

Resultatet for skolene i Grimstad i skoleåret 2019/20 – samlet skåre

Figur 8. Elevdemokrati og medvirkning 2019-2020, Grimstad, skolevis



Figuren viser at det er til dels store variasjoner mellom skolene i kommunen. Det er kun barneskoler som har en skåre over 4. Alle ungdomsskolene skårer lavere med 3,3. Fevik skole presenteres først ved 7. trinn og så 10. trinn.

Skoleeier merker seg at elevene skårer svakere på medvirkning jo eldre de blir. Dette et tankekors fordi barn og unge skal høres og vektlegges etter alder og modenhet, jf. barnekonvensjonen artikkel 3 og 12. Samtidig vet vi også at elevene på ungdomstrinnet har medvirkning som tema i alle fag. Her blir det viktig at skolene har et høyt fokus, spesielt med tanke på det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap i ny overordnet del i fagfornyelsen.

I Grimstad kommune har vi både Barn og unges kommunestyre (BUK) og Ungdomsrådet som skal være gode leverandører og høringsinstans for viktige saker som omhandler barn og unge.

3.3.6 Foreldresamarbeid og medvirkning

God kommunikasjon mellom hjem og skole bidrar positivt til skolens arbeid med læringsmiljø og til elevens utvikling.

I de nye læreplanene kan vi lese følgende i overordnet del:

«Foreldrene og foresatte har hovedansvaret for barnets oppdragelse og utvikling. De er barnas og ungdommenes viktigste omsorgspersoner og har kunnskap som skolen kan bruke for å støtte elevens danning, læring og utvikling. Skolen har det overordnede ansvaret for å ta initiativ til å tilrettelegge for samarbeid»

Hjemmets holdning til skole har stor betydning for elevenes engasjement og skoleinnsats. Foreldrenes kunnskap om skolen og deres egne erfaringer fra skoletiden gjør at foreldre møter skolen med ulike behov og forventninger. Skolen må derfor gi tydelig uttrykk for hva skolen skal og kan tilby, og hva skolen forventer av hjemmet.

Foreldres medvirkning sikres i hovedsak gjennom den løpende hjem- og skolekontakten, utviklingssamtaler, foreldremøter og i skolens råd- og utvalgsorganer.

Høsten 2018 gjennomførte skolene Utdanningsdirektoratets Foreldreundersøkelse. Foreldreundersøkelsen gir foreldre til elever fra 1. – 10. trinn mulighet til å si sin mening om elevenes læring og trivsel og samarbeidet mellom hjem og skole. Det er frivillig for skolene om de vil gjennomføre undersøkelsen.

Svarprosenten for Grimstad kommune var kun på 32,2. Den nasjonale svarprosenten lå til sammenligning på 50,6. Svarprosenten i Foreldreundersøkelsen er erfaringsmessig lav. Tallene som presenteres i tabellen under må ses i lys av den lave svarprosenten.

Siden det ikke finnes nye resultater før i 2021, er det i årets rapport valgt å legge inn de siste tilgjengelige resultatene (2018).

Snitt for svarene	Grimstad kommune	Nasjonalt
Trivsel	4,8	4,7
Trygt miljø	4,7	4,4
Skolen håndterer mobbing på en god måte	4,2	4,0
Støtte fra lærerne	4,9	4,7
Dialog og medvirkning	4,8	4,5
Kjennskap og forventning	4,5	4,1
Læring og utvikling	4,3	4,2
Vurdering av SFO-tilbudet	4,8	3,9

Maksimal skår i undersøkelsen var 5

Vi legger spesielt merke til at foreldrene er svært fornøyd med SFO-tilbudet i Grimstadskolen sammenlignet med landet. Gjennomgående ser vi også at foreldrene i Grimstad-skolen er fornøyd med skoletilbudet de har og samarbeidet de inngår i.

3.3.7 Trivsel, krenkelser og mobbing på skolen

Opplæringsloven kapittel 9A blir ofte omtalt som ”elevenes arbeidsmiljølov” og regulerer blant annet retten til et trygt godt psykososialt skolemiljø som fremmer helse, trivsel og læring.

Trivsel på skolen kan si noe om elevene opplever å ha det trygt og godt på skolen. Trivsel handler om det å like seg, finne seg til rette sosialt, oppleve positive relasjoner, ha muligheter, oppnå utvikling og opplevelsen av behag og velvære. Trygghet handler om å føle

seg beskyttet mot krenkelser og skade. Videre handler det om støtte fra medelever og voksne når noe oppleves vanskelig. Trygghet handler også om å vite at skolen tar tak i problemene hvis noe skjer. At elevene er trygge og trives på skolen er et viktig mål i seg selv, og alle elever i norsk skole har derfor en individuell rett til et skolemiljø som fremmer trivsel.

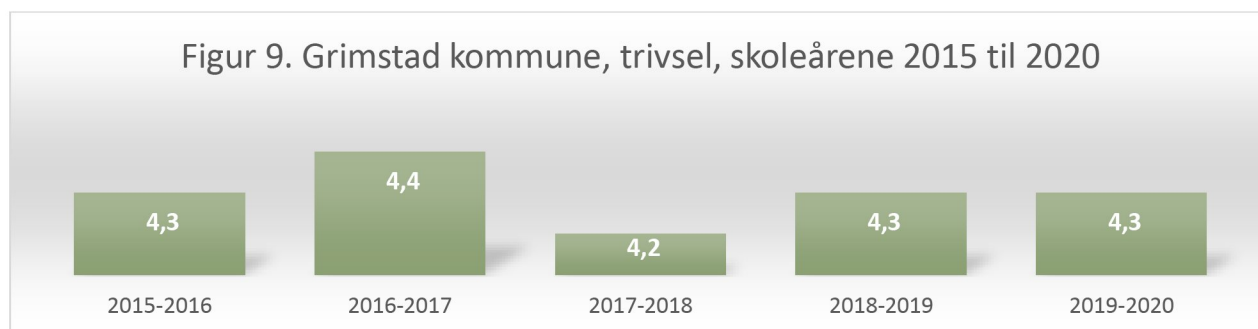
Lovgiver bruker begrepet ”krenkende ord eller handlinger” i lovteksten, og eksemplifiserer dette ved «mobbing, diskriminering, vold og rasisme.” Krenkelser er de enkeltepisode som finner sted ved både mobbing, trakassering og diskriminering. Krenkelser kan være enkeltepisodes uten den systematikken som kreves for at det skal være mobbing. Når krenkelser systematisk gjentas, bruker vi ofte betegnelsen mobbing (NOU 2015:2). En vanlig definisjon av mobbing er ”fysiske eller sosiale negative handlinger som utføres gjentatte ganger over tid av en person eller flere sammen, og som rettes mot en som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen” (Olweus og Roland 1983, Smith 2005, Sullivan 2010).

Opplæringsloven kapittel 9A ble endret fra skolestart 2017, og det har vært gjennomført et omfattende implementeringsarbeid fra skoleeier mellom 2018 til 2020. Implementeringen fortsetter også i 2021.

Det kan fremskaffes svært mange indikatorer på variabelen trivsel, krenkelser og mobbing. I denne kvalitetsmeldingen er det derfor gjort et lite utvalg.

TRIVSEL

Først ser vi på hva elevene i Grimstad har svart i elevundersøkelsen på variabelen trivsel i løpet av de siste fem skoleår:



Av figuren ser vi at elevene har rapportert varierende grad av trivsel i femårs-perioden. Likevel er det ikke store variasjoner og gjennomgående trives våre elever bra.

I [Rapportportalen](#) finner vi mer detaljerte resultater. I tabellene under ser vi på den siste elevundersøkelsen som er høst 2019. Vi løfter frem noen sentrale spørsmål om knyttet til *trivsel, trygt og godt skolemiljø og mobbing og krenkelser*. Vi presenterer resultatene på kommunenivå i antall og prosent.

Tabell1. Trives du på skolen

	Trives svært godt		Trives godt		Trives litt		Trives ikke noe særlig		Trives ikke i det hele tatt		Snitt
Trives du på skolen	576	41%	674	48%	121	8,6%	23	1,6%	11	0,8%	4,3

Tabellen viser at de aller fleste av våre elever trives godt eller svært godt på skolen (89 prosent). Likevel ser vi at det er 23 elever som ikke trives noe særlig på skolen, og 11 elever

som ikke trives i det hele tatt. Her kreves det særskilte tiltak. Det er ikke nok at skolene forhindrer mobbing og krenkelser, elevene har også rett på et skolemiljø som er preget av trivsel.

En viktig side ved trivsel for elever, er om de har noen medelever å være sammen med i friminuttene.

Tabell 2. Medelever å være sammen med

	Alltid		Ofte		Noen ganger		Sjelden		Aldri		Snitt
Har du noen medelever å være sammen med i friminuttene?	1034	74,4%	283	20,4%	58	4,2%	7	0,5%	8	0,6%	4,7

Tabellen viser at 94,8 prosent av elevene har ofte eller alltid noen å være sammen med i friminuttene. Dette er gledelig og viktig fordi vennskap beskytter mot mobbing og krenkelser og fremmer trivsel og psykisk helse.

Vi registrerer også at det er noen elever i Grimstadskolen som ikke alltid har medelever å være sammen med i friminuttene, og at det også er 15 elever som sjelden eller aldri har noen å være sammen med.

Resultatene er bra, men det er maktpåliggende at hver skole identifiserer og følger opp elever som ikke har medelever å være sammen med.

TRYGT OG GODT SKOLEMILJØ

Tabell 3. Voksnes forventninger, holdninger og atferd

	Alle		De fleste		Noen få		Bare en		Ingen		Snitt
Voksne på skolen har klare forventninger om hvordan vi elever skal oppføre oss mot hverandre	300	49,4%	249	41,0%	48	7,9%	3	0,5%	7	1,2%	4,4
De voksne på skolen synes det er viktig at vi elever er greie med hverandre	637	83,4%	116	15,2%	7	0,9%	-	-	-	-	4,8
Reagerer de voksne på skolen når noen sier eller gjør noe ubehagelig/ekkelig mot en elev?	644	47,9%	516	38,4%	137	10,2%	20	1,5%	27	2,0%	4,3

Tabellen viser at flertallet av de voksne har tydelige forventninger til oppførsel, regler og håndhevelse. Likevel er det urovekkende mange voksne som ikke reagerer når noen gjør noe ubehagelig eller ekkelt (184 stykker). Her er det viktig at skolene gjør sine egne analyser og prøver å forstå hva dette handler om.

Skoleeier fortsetter sitt implementeringsarbeid knyttet til å få til god praksis og sikre elevenes psykososiale skolemiljø. I skoleåret 2020/21 vi fokuset være på å kunnskap om ulike typer krenkelser og mobbingens psykologi. Vi mener at en slik kompetanse blant ansatte vi kunne

bidra til å forstå «hva det er som skjer når noe skjer.» Dette vil igjen kunne bidra til at voksne reagerer (jf. aktivitetsplikten å gripe inn) når noen sier eller gjør noe ubehagelig/ekkel mot en elev.

MOBBING OG ANDRE FORMER FOR KRENKELSER

Mobbing skaper store vansker for de involverte. Forskning viser at den som blir utsatt, står i fare for å utvikle psykiske vansker. Mobbing bidrar også til å redusere elevens utbytte av opplæringen. Samtidig er det også negative effekter for den som mobber. Forskning finner at mobbing ikke bare påvirker de som direkte er involvert i handlingene, men at klassefelleskapet og andre som befinner seg i skolemiljøet, også påvirkes (NOU 2015:2).

Et hovedspørsmål i elevundersøkelsen, er om eleven er mobbet av andre elever på skolen. Elever som svarer at de mobbes på flere av disse spørsmålene, telles bare én gang i indikatoren «Andel elever som opplever mobbing på skolen.»

I tabellene under, presenteres en knippe av de spørsmålene som elevene svarer på i elevundersøkelsen. Vi ser både på hyppighet, hvor elevene blir mobbet, når og på hvilken måte.

Tabell 4. Forekomst av mobbing de siste månedene

	Ikke i det hele tatt	En sjelden gang	2 eller 3 ganger i måneden	Omtrent 1 gang i uken	Flere ganger i uken	Snitt
Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?	1103	215	29	18	22	4,7
Mobbet av andre elever på skolen	1103	215	29	18	22	4,7

Tabellen viser at vi har forekomst av mobbing i Grimstadskolen. Det er gledelig at de aller fleste ikke har opplevd mobbing, men det er urovekkende at 40 elever rapporterer om mobbing ukentlig eller flere ganger i uken.

I en periode hvor kommunen gjennomfører et stort implementeringsarbeid, er det spesielt viktig å se på hvordan elevene rapporterer over tid. Fordi spørsmål knyttet til mobbing og krenkelser ble endret i elevundersøkelsen, får vi ikke opp resultater i tabellene under for skoleåret 2015/16:

Tabell 5. Forekomst av mobbing på 7. trinn - Grimstad

Grimstad kommune skoleeier, Grunnskole, Elevundersøkelsen, Offentlig, Trinn 7, Begge kjønn

Indikator og nøkkeltall	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Mobbing på skolen (prosent)		2,8	9,1	6,4	5,0

Tabellen viser til dels store variasjoner i forekomst av mobbing. Vi ser at det var hele 9,1 prosent av elevene på 7. trinn som rapporterte om mobbing i skoleåret 2017/18. Dette var samme år som lovendringen kom i opplæringsloven kapittel 9A. I de påfølgende skoleår har rapportert mobbing gått markant ned, og er på 5,0 prosent i 2019/20. Dette overlapper med perioden hvor skoleeier har gjennomført et stort implementeringsarbeid knyttet til «nye» kapittel 9A.

Tabell 6. Forekomst av mobbing på 7. trinn - nasjonalt

Enhet: Nasjonalt

Nasjonalt, Grunnskole, Elevundersøkelsen, Offentlig, Trinn 7, Begge kjønn

Indikator og nøkkeltall	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Mobbing på skolen (prosent)		7,1	7,2	6,9	7,0

Tabellen viser at forekomst av mobbing på 7. trinn nasjonalt er høyere enn i Grimstad for skoleåret 2019/20. Samtidig ser vi at mobbetallene nasjonalt har vært preget av større stabilitet enn i Grimstad.

Tabell 7. Forekomst av mobbing på 10. trinn, Grimstad

Enhet: Grimstad kommune skoleeier

Grimstad kommune skoleeier, Grunnskole, Elevundersøkelsen, Offentlig, Trinn 10, Begge kjønn

Indikator og nøkkeltall	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Mobbing på skolen (prosent)		5,6	8,9	9,3	7,6

Tabellen viser at forekomsten av mobbing på 10. trinn i Grimstad også har variert i perioden. Det er gledelig at forekomsten er redusert i 2019/20, men vi anser 7,6 prosent for å være høyt. Det er også markant høyere enn for 7. trinn (5 prosent). Forskjellen mellom barnetrinnene og ungdomstrinnene vil bli analysert nærmere i den videre implementeringsprosessen.

Tabell 8. Forekomst av mobbing på 10 trinn, nasjonalt

Enhet: Nasjonalt

Nasjonalt, Grunnskole, Elevundersøkelsen, Offentlig, Trinn 10, Begge kjønn

Indikator og nøkkeltall	2015-2016	2016-2017	2017-2018	2018-2019	2019-2020
Mobbing på skolen (prosent)		7,7	8,3	7,0	6,5

Tabellen viser at elevene på 10. trinn nasjonalt nivå, rapporterer noe lavere forekomst av mobbing enn elevene i Grimstad. Også nasjonalt har det vært en positiv utvikling. I motsetning til Grimstad, er det rapportert mindre forekomst av mobbing på ungdomstrinnet enn på barnetrinnet.

Nærmere om mobbing og andre former for krenkelser i Grimstad – 2019/20

I tabellene under, ser vi nærmere på hvordan elevene svarte i skoleåret 2019/20. Resultatene presenteres på kommunenivå:

Tabell 9. Forekomst av mobbing, Grimstad

	Ikke i det hele tatt		En sjelden gang		2 eller 3 ganger i måneden		Omtrent en gang i uken		Flere ganger i uken		Snitt
Er du blitt mobbet av andre elever på skolen de siste månedene?	1103	79,5%	215	15,5%	29	2,1%	18	1,3%	22	1,6%	4,7

Av tabellen kan vi lese at nesten 80 prosent av elevene i Grimstad ikke opplever mobbing. Det er bra. Samtidig er det bekymringsfullt at 20 prosent opplever mobbing i en eller annen form og omfang. Særlig bekymringsfullt er det at det er 40 elever som opplever mobbing en eller flere ganger i uken.

Resultatene forteller oss at implementeringsarbeidet til skoleeier knyttet til opplæringsloven kapittel 9A må fortsette, og at alle skolene må ha høyt fokus på å avdekke mobbing og krenkelser.

Tabell 10. Mobbeformer og arenaer

	Jeg ble kalt styggeting og ertet på en sårende måte på skolen		Jeg ble holdt utenfor og baksnakket på skolen		Jeg ble slått, dyttet eller holdt fast på skolen	
Er du blitt mobbet av andre elever på skolen på en eller flere av disse måtene?	47	46,5%	31	30,7%	23	22,8%

Av tabell 10 kan vi se at elevene i Grimstad rapporterer at de først og fremst opplever mobbing og krenkelse, og at det er noe færre rapporter på vold.

Tabell 11. Lokasjon

	I klasserommet		I korridoren		I skolegården		På do		I garderoben/dusjen		Kantina		Annet sted på skolen		På skoleveien	
Hvor skjedde mobbingen?	31	20,7%	24	16%	38	25,3%	3	2%	9	6%	11	7,3%	21	14%	13	8,7%

Av tabell 11 ser vi at mobbing, krenkelser og vold forekommer mange steder på skolen. Dette betyr at skolene må jobbe aktivt med å identifisere risikoområder for å klare å oppfylle aktivitetsplikten «å følge med.»

Vi ser at 20,7 prosent av mobbingen forekommer i klasserommet. Dette må anses å være langt mer enn forventet, siden dette er en organisert aktivitet med voksne til stede i motsetning til i korridorene, i garderoben eller i kantina. For få ned forekomst av mobbing i klasserommet, må skolene både ha fokus på holdninger, klasseledelse og kunnskap om hvordan mobbing og krenkelser arter seg. Nulltoleranse mot mobbing og krenkelser må være tydelig formidlet og gjenspeilet i praksis.

Det har i senere år vært høyt fokus på digital mobbing. Medietilsynet har understreket viktigheten av at voksne setter seg inn i hva som foregår og hvordan vi best kan kommunisere med barn og unge om både positive og negative sider, samt gode måter å «navigere» på.

Tabell 12. Forekomst av digital mobbing, Grimstad

	Ikke i det hele tatt		En sjelden gang		2 eller 3 ganger i måneden		Omtrent 1 gang i uken		Flere ganger i uken		Snitt
Er du blitt mobbet digitalt (mobil, iPad, PC) de siste månedene?	1241	89,4%	112	8,1%	21	1,5%	5	0,4%	9	0,6%	4,9

Tabellen viser en skåre på 4,9. Dette er svært gledelig. Neste 90 prosent av elevene rapporterer at de ikke er blitt mobbet digitalt de siste månedene i Grimstadskolen. Samtidig er det også noen elever som rapporterer forekomst av digital mobbing. 112 elever en sjelden gang, og 35 elever fra 2-3 ganger i måneden til flere ganger i uken.

Digital mobbing kan forsterke en allerede vanskelig skolesituasjon, siden digital mobbing kan foregå lenger, etter skoledagens slutt. I NOU 2015:2 «Å høre til» fremheves tre viktige aspekter som kan være tilstede ved digital mobbing. Det er ofte vanskelig å slippe unna, anonymitet og den uendelige offentligheten. Mye forskning har vist at det er stor overlapping mellom å være involvert i henholdsvis digital mobbing og tradisjonell mobbing. Det er få som utsettes for krenkelser og mobbing kun via digitale medier. Det er også mye som tyder på at det finnes en sterk sammenheng mellom å mobbe andre digitalt, og det å bli utsatt for digital mobbing. Kowalski m.fl. (2014). EU Kids Online-undersøkelsen fant at de barna som blir mobbet digitalt, og de barna som mobber andre digitalt, i høyere grad er sårbare både psykisk og sosialt enn andre barn, inklusive de som blir utsatt for tradisjonell mobbing (NOU 2015:2). Kompleksiteten rundt digital mobbing gjør at utfordringene kan være mer krevende å løse, men svært viktig for skolene å være klar over.

Tabell 13. Mobbing fra voksne

	Ikke i det hele tatt		En sjelden gang		2 eller 3 ganger i måneden		Omtrent 1 gang i uken		Flere ganger i uken		Snitt
Er du blitt mobbet av voksne på skolen de siste månedene?	1306	94,2%	60	4,3%	10	0,7%	-	-	-	-	4,9

I tabell 13 ser vi at snitt-skåren er 4,9. Likevel ser vi også her at 60 elever opplever å bli mobbet eller krenket av voksne en sjelden gang, og at 10 elever rapporterer at de opplever mobbing av voksne to eller tre ganger i måneden. Dette er selvfølgelig helt uakseptabelt. Her er det viktig at skolelederne jobber godt med sine ansatte og sikrer god praksis.

Ved lovendringen i august 2017, ble det innført en bestemmelse knyttet til voksne som krenker eller mobber elever. Dette hadde sammenheng med at elever i tidligere elevundersøkelser hadde rapportert om voksne som krenker elever. Forskere har pekt på at denne type krenkelser er mer alvorlig og integritetskrenkende enn når medelever krenker. Det har blant annet sammenheng med maktforholdet mellom den voksne og barnet/ungdommen og at elevene har en opplæringsplikt.

3.3.8 Ressursteam mot mobbing

Bakgrunn

Noen skolemiljøsaker i grunnskolen har vist seg å være svært sammensatte og vanskelige å løse. Selv om skolene har det daglige ansvaret for å fremme, forebygge og håndtere individsaker i tråd med gjeldende lovverk, har erfaring vist – også i Grimstad kommune, at det kan være vanskelig for skolene å håndtere disse sakene alene.

For å bidra til at skolene utformer gode tiltak som er egnet til å gjenopprette et trygt og godt psykososialt skolemiljø for alle elever i Grimstadskolen, vedtok Kommunestyret i Grimstad i

2018 å opprette et ressursteam mot mobbing (og andre krenkelser) som ledd i å sikre det forsvarlige systemet og bidra til at alle barn og unge har et trygt og godt skolemiljø. Ressursteamet skulle bistå i de vanskeligste sakene (også på barnehage) og være med i sakene til de var løst eller til skolen igjen kunne håndtere dem på egen enhet.

Ressursteamet oppdrag og mandat

Ressursteamet skulle hjelpe i saker, men ikke ta over saker. Det skulle være barnehagenes og skolenes ansvar å sørge for at sakene blir løst, og at det forelå skriftlige rutiner med hensyn til å håndtere krenkende atferd i skoler og barnehager. (jfr. Plan og rutiner for elevenes psykososiale skolemiljø i Grimstad kommune). Det ble understreket at kommunale og private barnehager må ha tilsvarende planer.

Ressursteamet skulle koordinere arbeidet med de sakene som meldes inn. Barnehagen og skolen skulle utføre det konkrete arbeidet. Ressursteamet skulle ha beslutningsmyndighet til å instruere tiltak og flytte ressurser/kompetanse internt i sektorene for å bistå med å løse saken.

Ressursteamet skulle være tverrfaglig sammensatt. Siden oppstart har teamet bestått av både oppvekstsjef, to rådgiver fra stab barnehage- og skole, leder for PPT, samt en rådgiver fra PPT, fagleder helsesykepleier og en helsesykepleier og kommunepsykologen. Kommunens jurist, kommunens MOT-informatør/SLT-koordinator skulle kunne innkalles ved behov.

Både barn/elever, foresatte, barnehager og skoler kunne kontakte teamet. Også de private barnehagene og friskolene skulle kunne benytte ressursteamet som del av sitt støttesystem. Det ble utarbeidet skriftlig beskrivelse av hvordan man kontaktet ressursteamet, og informasjon ble publisert på kommunens hjemmeside.

Teamet har gjennomført en evaluering. Det har vært forholdsvis få saker, og ingen saker fra barnehage. Dette vil imidlertid kunne endre seg i 2021 når barnehageloven endres, og barnehagebarna får en tilsvarende lov som elevene har i opplæringsloven kapittel 9A.

Behov i 2021

I kommende periode, har teamet fremmet ønske om kompetanseheving. Spesielt ses et behov for å få mer forskningsbasert kunnskap i ressursteamet. Sentrale elementer er her forståelse av hva mobbing og andre krenkelser er, avdekking (for eksempel hvordan observere på en profesjonell måte), kjennskap til pro- og reaktiv aggresjon som drivkrefter i mobbesaker, digital mobbing/nettvett, aktivitetsplikten, håndtering/tiltak (for eksempel stoppsamtaler) og etterarbeid.

Teamet ledes for øyeblikket av de to rådgiverne i Stab barnehage og skole. Dette er en midlertidig ordning som skulle vare frem til 1.1. 2021. Det må følgelig gjøres en vurdering av en mer permanent ordning.

I dette avsnittet har vi sett at:

- Elevene opplever mer støtte på barnetrinnet enn på ungdomstrinnet
- Elevene på barneskolene rapporterer høyere grad av tilfredshet med skolens vurderingspraksis enn ungdomstrinnene
- Elevene på barnetrinnene opplever høyere grad av mestring enn ungdomsskoleelevene
- Alle elevene i Grimstad rapporterer mestring knyttet til lekser
- Høy motivasjon for å lære
- Barneskolene skårer høyest på elevdemokrati og medvirkning.
- Foreldre rapportere høy grad av fornøydhet i Foreldreundersøkelsen; spesielt knyttet til SFO
- Varierende grad av trivsel
- Varierende opplevelse av trygt og godt skolemiljø
- Forekomst av mobbing
- Andelen elever som opplever seg mobbet er markant redusert de to siste skoleårene
- Høyere forekomst av mobbing på ungdomstrinnet, her ligger Grimstad høyere enn landet for øvrig
- Lite digital mobbing
- Noe forekomst av mobbing fra voksne
- Ressursteam mot mobbing har behov for kompetanseheving

Oppfølgingspunkter i kommende periode:

- Analysere forskjellene mellom barneskolene og ungdomsskolene
- Hva er det som bidrar til at elevene i Grimstad opplever mestring knyttet til lekser?
- Trivsel og trygt og godt skolemiljø
- Kompetanse om mobbing og krenkelser
- Videreføring av skoleeiers implementeringsarbeid
- Tilføre ressursteam mot mobbing mer fagkompetanse og en permanent lederfunksjon

3.4 Resultater i ferdigheter og fag

Resultatene skal danne grunnlag for underveisvurdering og sluttvurdering i alle fag. Resultatene som elevene får underveis i skoleløpet, skal også danne grunnlag for å tilpasse opplæringen og således øke læringsutbyttet.

Kompetanse i fag handler om å bruke kunnskaper og ferdigheter i kombinasjon til å løse oppgaver og utfordringer. Formålet og hovedområdene i faget gir retning til å forstå kompetansemålene i sammenheng og hva samlet kompetansemål i faget er. Elevene må kjenne til kompetansemålene i læreplanene og hva lærere legger vekt på når de vurderer deres kompetanse i faget. Elevenes kompetanse i faget måles blant annet gjennom nasjonale prøver, standpunktvurdering og eksamen.

Det nye læreplanverket definerer noen grunnleggende ferdigheter slik som lesing, skriving, regning, muntlig ferdigheter og digitale ferdigheter. I tillegg har folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap og bærekraftig utvikling kommet inn i læreplanverket som såkalte tverrfaglige temaer. Tanken med det nye læreplanverket, er blant annet at det skal gi elevene mer dybdekunnskap og dybdelæring. Elevene har derfor færre kompetansemål å forholde seg til, sammenlignet med Kunnskapsløftet.

De grunnleggende ferdighetene måles blant annet gjennom de nasjonale prøvene på 5., 8. og 9. trinn. Merk at engelsk *ikke* var en grunnleggende ferdighet i Kunnskapsløftet. Resultatene i engelsk på nasjonale prøver måler derfor utelukkende ferdighetene i engelskfaget. Derfor skiller prøvene i engelsk seg fra de andre nasjonale prøvene ved at de tar utgangspunkt i kompetansemål i ett fag – engelsk. Resultatene for engelsk blir ikke presentert i denne kvalitetsrapporten.

I presentasjonen under, ser vi nærmere på utviklingen i fag og ferdigheter på ulike elevkull og vi gjør vurderinger ut fra utvalgte og aktuelle strategier og satsinger. Resultatene er hentet fra Skoleporten.

3.4.1 Leseferdigheter og norskfaget

Gode språklige ferdigheter er avgjørende for elevenes lesing, skriving og læring, og for den enkeltes muligheter til å nå sine mål og utvikle sitt potensial. Lesing av tekst på papir og digitalt er en forutsetning for livslang læring, og for å kunne delta aktivt i samfunnslivet på en kritisk og reflektert måte (Rammeverk for grunnleggende ferdigheter, U.dir. 2017). Faget norsk har naturlig nok et særlig ansvar for opplæringen i å kunne lese, skrive og uttrykke seg muntlig.

I 2016 lanserte regjeringen strategien *Språkløyper – språk-, lese- og skrivestrategier for barnehage og skole 2016-2019*. Strategien hadde som målsetting å styrke barn og elevers ferdigheter i språk, lesing og skriving, og det var Lesesenteret i Stavanger som hadde som ansvar å utvikle strategien. Det ble utarbeidet digital kompetansepakke og arrangert oppstartsamlinger. Strategien hadde blant annet følgende målsettinger for opplæringen i skole:

- Barn og elever som strever med språk, lesing, og skriving, skal raskt identifiseres og følges opp med effektive tiltak
- Andelen elever med svake lese- og skriveferdigheter skal reduseres
- Andelen elever med svært gode lese- og skriveferdigheter skal økes

Strategien med Språkløyper er godt kjent i Grimstadskolen. I forbindelse med at Kommunestyret bevilget midler til en 50 prosent lesepedagog i kommunen, har det blitt utarbeidet *Leseplan for Grimstadskolen* med tilhørende implementeringsaktivitet på hver skole, samt kursrekker knyttet til Språkløyper.

Satsingen på lesing i Grimstadskolen har nå pågått over en periode på over tre år. All skoleutvikling tar tid, og forskere som Hattie og Nordahl understreker at det tar minst tre til fem år før en skole kan se resultatet av et satsing og et utviklingsarbeid. Når resultatene fra nasjonale prøver for skoleåret 2019 presenteres og sammenlignes med tidligere skoleår, er det derfor med en forventning om at vi ser spor av forbedring.

De nasjonale prøvene i lesing omfatter tre aspekter ved lesing:

- 1. finne informasjon
- 2. tolke og forstå
- 3. reflektere over og vurdere tekstens form og innhold

Utvalget av tekster som inngår i prøvene, er basert på det tekstmangfoldet som elevenes lesing vanligvis utfoldes i.

For å måle grunnleggende ferdigheter i lesing, kan vi ta utgangspunkt i flere indikatorer. I denne kvalitetsmeldingen ser vi på følgende:

- Nasjonale prøver (NP)
- Standpunktkarakterer

NASJONALE PRØVER I LESING

Tabell 1. Resultater på nasjonale prøver lesing, prosent fordeling på mestringsnivå, 5. trinn, begge kjønn, nasjonalt:

Indikator og nøkkeltall	Mestringsnivå 3	Mestringsnivå 2	Mestringsnivå 1
2015-2016	26,5	49,3	24,2
2016-2017	24,0	50,8	25,2
2017-2018	23,4	53,0	23,6
2018-2019	22,5	54,7	22,9
2019-2020	21,6	55,7	22,7

På 5. trinn har nasjonale prøver tre mestringsnivåer der mestringsnivå 3 er best. Tabell 1 viser en oversikt over resultatene over de siste fem skoleårene for å vise utvikling over tid. Tabellen viser det er blitt færre elever på mestringsnivå 1 i perioden. Samtidig har det blitt færre på mestringsnivå 3. Vi ser også en økning på mestringsnivå 2.

Tabell 2. Resultater på nasjonale prøver lesing, prosent fordeling på mestringsnivå, 5. trinn, begge kjønn, Grimstad:

Indikator og nøkkeltall	Mestringsnivå 3	Mestringsnivå 2	Mestringsnivå 1
2015-2016	21,9	52,3	25,8
2016-2017	29,8	49,1	21,1
2017-2018	18,2	57,0	24,8
2018-2019	19,0	54,4	26,6
2019-2020	15,9	58,7	25,4

Tabell 2 viser en negativ utvikling i og med at det har blitt færre elever på mestringsnivå 3 i Grimstad. Samtidig holder utviklingen seg stabilt på mestringsnivå 1. Dette innebærer at flere elever har plassert seg på mestringsnivå 2, og disse har blitt overført fra det høyeste mestringsnivået.

Skoleeier hadde forventet at færre elever befant seg på mestringsnivå 1 og flere på mestringsnivå 2 og 3. Begrunnelsen for en slik forventning er knyttet til satsing på leseopplæringen og innføring av felles leseplan for Grimstadskolen. Dette kan imidlertid ha mange årsaker, men det er viktig at skoleeier både evaluerer og justerer det videre arbeidet med lesing.

Tabell 3. Resultater på nasjonale prøver lesing, prosent fordeling på mestringsnivå, 8. trinn, begge kjønn, nasjonalt:

Indikator og nøkkeltall	Mestringsnivå 5	Mestringsnivå 4	Mestringsnivå 3	Mestringsnivå 2	Mestringsnivå 1
2015-2016	10,8	21,4	37,9	21,2	8,6
2016-2017	11,7	19,4	41,5	17,7	9,7
2017-2018	11,0	20,2	42,1	17,9	8,8
2018-2019	10,3	21,1	42,5	16,8	9,3
2019-2020	9,1	23,2	43,1	14,7	9,9

På ungdomstrinnet er det fem mestringsnivåer. Det er inntatt resultater for de fem siste skoleårene for å vise utvikling over tid. Tabellen viser at det holder seg nokså stabilt på mestringsnivåene 1, 4 og 5. Vi ser også en positiv utvikling fra mestringsnivå 2 til 3.

Tabell 4. Resultater på nasjonale prøver lesing, 8.trinn, prosent fordeling mestringsnivå, begge kjønn, Grimstad:

Indikator og nøkkeltall	Mestringsnivå 5	Mestringsnivå 4	Mestringsnivå 3	Mestringsnivå 2	Mestringsnivå 1
2015-2016	8,0	16,8	39,7	26,7	8,8
2016-2017	10,6	20,4	40,8	19,2	9,0
2017-2018	12,7	19,4	48,0	13,5	6,3
2018-2019	6,1	20,3	41,1	22,5	10,0
2019-2020	7,7	24,0	42,7	15,9	9,8

Tabell 4 viser resultater på nasjonale prøver for Grimstad over de fem siste skoleårene. Av tabellen kan vi utlede at mestringsnivå 1 og 5 har holdt seg stabil. Samtidig ser vi at flere elever i Grimstad har beveget seg fra mestringsnivå 2 til 3 og fra 3 til 4. Resultatene for Grimstad 2019/20 skiller seg ikke vesentlig fra nasjonalt nivå.

Tabell 5. Resultater på nasjonale prøver lesing, 9. trinn, prosent fordeling mestringsnivå, begge kjønn nasjonalt:

Indikator og nøkkeltall	Mestringsnivå 5	Mestringsnivå 4	Mestringsnivå 3	Mestringsnivå 2	Mestringsnivå 1
2015-2016	19,7	27,0	33,5	14,5	5,3
2016-2017	23,0	24,6	35,9	11,1	5,4
2017-2018	21,5	25,7	36,2	11,5	5,1
2018-2019	19,5	26,6	37,0	11,1	5,9
2019-2020	19,1	29,7	35,9	9,3	6,0

Tabellen viser resultatene på 9. trinn for de fem siste skoleårene nasjonalt. Av tabellen kan vi utlede stabilitet på mestringsnivåene 1 og 5. Vi ser færre elever på mestringsnivå 2 og flere elever på mestringsnivå 3 og 4. Dette er en positiv utvikling.

Tabell 6. Resultater på nasjonale prøver lesing, 9. trinn, prosent fordeling mestringsnivå, begge kjønn Grimstad:

Indikator og nøkkeltall	Mestringsnivå 5	Mestringsnivå 4	Mestringsnivå 3	Mestringsnivå 2	Mestringsnivå 1
2015-2016	23,5	30,2	32,5	11,0	2,7
2016-2017	19,2	21,5	39,2	11,9	8,1
2017-2018	15,7	24,7	40,4	11,8	7,5
2018-2019	17,5	25,0	41,3	10,3	6,0
2019-2020	12,1	32,1	34,4	12,9	8,5

Tabellen viser en negativ utvikling for Grimstad generelt. Vi ser at det er langt færre elever på mestringsnivå 5 og langt flere elever på mestringsnivå 1 sammenlignet med tidligere skoleår. Samtidig ser vi at flere elever det siste skoleåret har beveget seg fra mestringsnivå 3 til mestringsnivå 4. Sammenlignet med nasjonalt nivå, har Grimstad flere elever på de laveste mestringsnivåene og færre elever på det høyeste mestringsnivået.

Her ser skoleeier et behov for at skolene analyserer resultatene nøye, spesielt med tanke på å få informasjon om resultatene kan tyde på tendenser eller om skoleåret 2019/20 var spesielt.

STANDPUNKTKARAKTERER - NORSKFAGET

Standpunktkarakterer, sammen med karakterer for eksamen, utgjør sluttvurderingen i grunnskolen. Vurderingen gir informasjon om kompetansen elevene har oppnådd i faget, og den skal ta utgangspunkt i målene i læreplanverket. Karakterskalaen er 1-6, med 6 som beste karakter. Som følge av Covid-19, ble skriftlig og muntlig eksamen avlyst våren 2020. Eksamensresultater er således ikke med i denne rapporten. Tradisjonelt, har det vært sånn at standpunktkarakterer ligger noe høyere enn eksamenskarakterene.

For å se på utvikling for det samme elevkullet over tid, kan det være relevant å se på standpunktkarakterer for elever på 10. trinn skoleåret 2019-20, og se disse resultatene i sammenheng med hvordan de presterte på nasjonale prøver (altså for skoleårene 2017/18 og 2018/19).

10. trinn 2019-20	Andel elever						Grimstad	Nasjonalt
Karakter	1	2	3	4	5	6	Snitt	
Standpunkt hovedmål 10. trinn (2019-20)	0,4	9,5	27,7	39,5	20,2	2,8	3,8	4,0
Standpunkt sidemål 10. trinn (2019/20)	0,0	11,4	35,3	31,8	19,4	2,0	3,7	3,9

Mestringsnivå	1	2	3	4	5
NP Lesing 9.trinn (2018-19)	6,0	10,3	41,3	25,0	17,5

Mestringsnivå	1	2	3	4	5
NP Lesing 8.trinn (2017-18)	7,1	15,5	44,4	20,5	12,5

Tabellene er hentet fra Skoleporten og viser fordelingen av karakterer på standpunkt i skriftlig norsk hoved- og sidemål for skoleåret 2019/20 og på nasjonale prøver i lesing skoleårene 2017/18 til for skoleåret 2018/19 med fordeling på mestringsnivå.

Av tabellene over, ser vi en positiv utvikling på nasjonale prøver for disse elevene fra 8. trinn til 9. trinn. Samtidig ser vi at snittet på standpunktkarakterene er noe lavere enn for nasjonalt nivå. Dette gjelder både i norsk hovedmål og sidemål.

Tabellene viser at det ikke nødvendigvis er fullstendig samsvar mellom nasjonale prøver i lesing og sluttvurdering i norskfaget. Samtidig er lesing en grunnleggende ferdighet som legger føringer på elevenes resultater. I Kommunedelplan- skole er kommunens målsetning knyttet til skolerresultater formulert som følger:

Elevene som går ut av den ordinære grunnskolen i Grimstad skal ha høy faglig kompetanse etter endt 10. trinn, og i gjennomsnitt oppnå høyere skåre i norsk, engelsk og matematikk enn gjennomsnittet for landet

Slik skoleeier ser det, er det fortsatt en vei frem til målet og det er nødvendig å følge utviklingen nøye.

3.4.2 Regneferdigheter og realfagene

Realfagene i skolen skal bidra til at elevene får et godt faglig grunnlag for videre utdanning og deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Samfunnet er i stadig endring og utvikling, og det må også fag og fagområder være. Utvikling som følger av ny kunnskap og teknologi må gjenspeiles i opplæringen, også i realfagene (Tett på realfag, Nasjonal strategi for realfag i barnehagen og grunnsopplæringen (2015-2019), Kunnskapsdepartementet)

Å kunne regne er nødvendig for å kunne ta stilling til samfunnsspørsmål på en reflektert og kritisk måte ved å forstå sammenhenger og vurdere fakta. Videre er det viktig en forutsetning for egen utvikling og for å ta hensiktsmessige avgjørelser på en rekke områder i eget

arbeids- og dagligliv. Matematikk har et særlig ansvar for opplæringen i å kunne regne. Sammen med naturfaget, utgjør matematikk realfagene i grunnskolen.

Tett på realfag er regjeringens strategi for økt kompetanse i realfag, og den gjelder fra 2015 til 2019. Matematikksenteret, Naturfagsenteret og senter for IKT i utdanningen har bidratt til gjennomføringen av realfagstrategien og vært en ressurs i arbeidet. Strategien hadde blant annet følgende målsettinger for opplæring i skole:

- *Barn og unges kompetanse i realfag skal forbedres*
- *Andelen barn og unge på lavt nivå i realfag skal reduseres*
- *Flere barn og unge skal prestere på høyt faglig nivå*

Det har ikke vært en spesiell satsing på matematikk og matematikkfaget i Grimstadskolen på samme måte som det har vært for lesing.

Resultater på nasjonale prøver regning, 5. trinn, prosent fordeling mestringsnivå, begge kjønn, nasjonalt:

Indikator og nøkkeltall	Mestringsnivå 3	Mestringsnivå 2	Mestringsnivå 1
2015-2016	25,5	51,1	23,4
2016-2017	25,2	52,1	22,7
2017-2018	25,8	51,4	22,8
2018-2019	25,8	51,4	22,8
2019-2020	25,7	50,9	23,5

Tabellen viser høy grad av stabilitet over tid på alle tre mestringsnivåer. De fleste elevene plasserer seg på mestringsnivå 2.

Resultater på nasjonale prøver regning, 5. trinn, prosent fordeling mestringsnivå, begge kjønn, Grimstad:

Indikator og nøkkeltall	Mestringsnivå 3	Mestringsnivå 2	Mestringsnivå 1
2015-2016	20,9	53,4	25,7
2016-2017	33,6	49,1	17,3
2017-2018	24,2	52,3	23,5
2018-2019	21,0	54,0	25,0
2019-2020	21,9	53,4	24,7

Tabellen viser lignende tendens som nasjonalt. Også her plasserer flest elever seg på mestringsnivå 2. Det er imidlertid noen færre elever i Grimstadskolen som plasserer seg på mestringsnivå 3, og noen flere elever som plasserer seg på mestringsnivå 2 og 1.

Resultater på nasjonale prøver regning, 8. trinn, prosent fordeling mestringsnivå, begge kjønn, nasjonalt:

Indikator og nøkkeltall	Mestringsnivå 5	Mestringsnivå 4	Mestringsnivå 3	Mestringsnivå 2	Mestringsnivå 1
2015-2016	11,0	22,0	37,5	21,9	7,6
2016-2017	10,7	20,6	39,0	22,4	7,3
2017-2018	10,7	21,5	37,7	22,3	7,8
2018-2019	10,1	22,4	37,6	21,2	8,8
2019-2020	10,1	20,6	38,5	23,4	7,4

Tabellen viser høy grad av stabilitet over hele perioden på alle mestringsnivåer.

Resultater på nasjonale prøver regning, 8. trinn, prosent fordeling mestringsnivå, begge kjønn, Grimstad:

Indikator og nøkkeltall	Mestringsnivå 5	Mestringsnivå 4	Mestringsnivå 3	Mestringsnivå 2	Mestringsnivå 1
2015-2016	8,8	22,5	37,8	24,4	6,5
2016-2017	10,3	21,4	42,5	20,6	5,2
2017-2018	7,3	19,5	45,9	19,9	7,3
2018-2019	7,8	20,3	43,3	20,8	7,8
2019-2020	8,1	22,7	37,7	23,1	8,5

Tabellen for Grimstad viser også en viss grad av stabilitet. Vi ser likevel at det har vært en utvikling med noen flere elever på mestringsnivå en, og noen flere elever på mestringsnivå to fra skoleåret 2018/19 til skoleåret 2019/20. Vi ser også at vi har fått noen flere elever på mestringsnivå 4 og 5 i samme periode. Sammenlignet med nasjonalt nivå, har Grimstad noen færre elever på høyeste mestringsnivå, men for øvrig er det lite forskjeller.

Resultater på nasjonale prøver regning, 9. trinn, prosent fordeling mestringsnivå, begge kjønn, nasjonalt:

Indikator og nøkkeltall	Mestringsnivå 5	Mestringsnivå 4	Mestringsnivå 3	Mestringsnivå 2	Mestringsnivå 1
2015-2016	19,9	27,2	33,7	14,7	4,4
2016-2017	20,9	25,2	34,2	15,4	4,2
2017-2018	20,5	26,3	33,7	15,2	4,3
2018-2019	19,6	28,4	32,7	14,4	4,8
2019-2020	19,7	25,6	34,4	15,6	4,6

Tabellen viser høy grad av stabilitet i hele perioden. Dette gjelder alle mestringsnivåene.

Resultater på nasjonale prøver regning, 9. trinn, prosent fordeling mestringsnivå, begge kjønn, Grimstad:

Indikator og nøkkeltall	Mestringsnivå 5	Mestringsnivå 4	Mestringsnivå 3	Mestringsnivå 2	Mestringsnivå 1
2015-2016	24,8	27,9	34,0	10,7	2,7
2016-2017	19,8	26,5	33,2	17,0	3,6
2017-2018	15,4	26,8	39,4	16,9	1,6
2018-2019	16,3	31,0	33,3	13,1	6,3
2019-2020	18,3	23,1	38,9	15,3	4,4

Tabellen viser at vi generelt ligger forholdsvis likt med landet. Vi ser imidlertid en reduksjon av elever på mestringsnivå 4 og 5, og en økning av elever på mestringsnivå 3, 2 og 1. Dette må sies å være en negativ utvikling som skolene bør se nærmere på.

STANDPUNKTKARAKTERER - REALFAGENE

Standpunktkarakterer, sammen med karakterer for eksamen, utgjør sluttvurderingen i grunnskolen. Vurderingen gir informasjon om kompetansen elevene har oppnådd i faget, og den skal ta utgangspunkt i målene i læreplanverket. Karakterskalaen er 1-6, med 6 som beste karakter. Som følge av Covid-19, ble skriftlig og muntlig eksamen avlyst våren 2020. Eksamensresultater er således ikke med i denne rapporten. Tradisjonelt, har det vært sånn at standpunktkarakterer ligger noe høyere enn eksamenskarakterene.

For å se på utvikling for det samme elevkullet over tid, kan det være relevant å se på standpunktkarakterer for elever på 10. trinn skoleåret 2019-20, og se disse resultatene i sammenheng med hvordan de presterte på nasjonale prøver (altså for skoleårene 2017/18 og 2018/19).

10. trinn 2019-20	Andel elever						Grimstad	Nasjonalt
Karakter	1	2	3	4	5	6	Snitt	
Standpunkt matematikk 10. trinn (2019-20)	0,0	15,2	24,4	24,8	22,8	12,8	3,9	3,8
Standpunkt naturfag 10. trinn (2019/20)	0,0	5,0	17,4	29,8	29,1	18,6	4,4	4,3

Mestringsnivå	1	2	3	4	5
NP regning 9.trinn (2018-19)	8,8	21,9	42,0	20,8	6,6

Mestringsnivå	1	2	3	4	5
NP regning 8.trinn (2017-18)	7,9	21,0	43,6	18,9	8,6

Tabellene er hentet fra Skoleporten og viser fordelingen av karakterer på standpunkt i matematikk og naturfag for skoleåret 2019/20 og på nasjonale prøver i regning i skoleårene 2017/18 og 2018/19 med fordeling på mestringsnivå.

Av tabellene ser vi at det har vært en negativ utvikling på nasjonale prøver fra elevene gikk på 8. trinn til de gikk på 9.trinn. Dette gjelder på det laveste mestringsnivået og det høyeste. Karaktermessig var resultatene veldig bra; også bedre enn snittet nasjonalt.

Her bør det bemerkes at det er samme nasjonale prøve som gis på 8. trinn og 9. trinn. Utdanningsdirektoratet påpeker at elevene på 9. trinn gjennomfører den samme nasjonale prøven som elevene på 8. trinn. Når vi ser på resultatene for 9. trinn, er det viktig å huske at prøvene er laget etter kompetansemålene på 7. trinn. Elevene på 9. trinn har gått på skolen ett år lenger, og er blitt ett år eldre, og vi skal kunne forvente at disse elevene vil prestere bedre på prøvene enn da de var elever på 8. trinn. Elevene på 9. trinn presterer vanligvis (nasjonalt nivå) mellom 3 og 4 skala-poeng bedre enn elevene på 8. trinn.

I dette perspektivet, er det urovekkende at elevene våre presterer dårligere på 9. trinn enn hva de gjorde på 8. trinn i 2019/20. Det er vanskelig å si om dette var spesielt for dette trinnet, eller om det er en tendens. Her er det viktig å følge med på utviklingen.

For øvrig er skoleeier tilfreds med at resultatene på standpunkt i 10. trinn var gode.

3.4.3 Fagfornyelsen – forventninger og tilnærming til nye læreplaner

Nye læreplaner for grunnskolen ble innført i Norge fra skoleåret 2020/21. Allerede våren 2019 startet skolene i Grimstad arbeidet med denne fagfornyelsen. Målet med fagfornyelsen er at elevene skal tilbys læreplaner som er bedre rettet mot framtiden. Fagene skal få mer relevant innhold, tydeligere prioriteringer, og sammenhengen mellom fagene skal bli bedre.

Det har også vært en målsetning å styrke utviklingen av elevenes dybdelæring og forståelse. Verdigrunnlaget skal løftes fram i læreplanene, og elevene skal blant annet jobbe tverrfaglig med demokrati og medborgerskap, bærekraftig utvikling og folkehelse og livsmestring.

Fagene fra Kunnskapsløftet skal beholdes, men innholdet skal fornyes. Krittisk tenkning og refleksjon vil bli en viktig del av hva elevene skal lære i skolen. I tillegg skal de praktiske og estetiske fagene styrkes. Progresjon i elevenes læring skal bli tydeligere i læreplanene enn hva det har vært før.

Det legges opp til en mer kreativ skole og en skole hvor elevene skal lære på nye måter. Håpet er at det skal bidra til økt motivasjon og opplevelse av mestring.

Grimstad kommune har inngått i et samarbeid med Østre Agder oppvekstforum i prosessen med å gjøre skolene klar for de nye læreplanene. Det har i den sammenheng blitt gjennomført fagsamlinger for skoleledere. Arbeidet ble tatt videre ut til enhetene av skolelederne.

For at vi skulle få en mest mulig lik forståelse for hva fagfornyelsen innebar og for å sikre at læreplanene ble implementert på lignende måte i skolene i Grimstad, har det blitt jobbet i grupper på tvers av skolene med å konkretisere planene. Alle skolene har bidratt, og forslagene har vært ute på høring. Fordelen med felles forståelse av læreplaner, er at det vil lette samarbeidet mellom skolene, samtidig som at det vil være en fordel når elever bytter skole internt i kommunen.

I dette avsnittet har vi sett at:

- Elevene på 5. trinn skårer svakere enn forventet på NP for lesing
- Elevene på 8. trinn skårer tilfredsstillende på NP lesing
- Elevene på 9. trinn har over en femårs-periode skåret stadig svakere på NP lesing. Utviklingen er bekymringsfull
- I 2019/20 var elevenes standpunktkarakterer i lesing lavere enn nasjonalt
- NP i regning på 5. trinn viser høy grad av stabilitet når vi sammenligner over en femårs-periode. De er noe svakere enn landet
- NP i regning for 8. trinn over en femårs-periode viser en viss grad av stabilitet, men noen færre elever på de høyeste mestringsnivåene sammenlignet med landet
- NP i regning for 9. trinn over en femårs-periode viser lignende resultater som for landet, men en reduksjon av elever som presterer på de høyeste mestringsnivåene
- Når vi ser på standpunktkarakterer i matematikk og naturfag for 2019/20, ligger snittet noe høyere enn landet.
- Nye læreplaner er innført i norsk skole, og Grimstad har jobbet systematisk i arbeidsgrupper med å konkretisere disse på tvers av skolene
- Grimstad kommune har inngått i et samarbeid med Østre-Agder oppvekstforum med å gjøre skolene klar for de nye læreplanen.

Oppfølgingspunkter i kommende periode:

- Det må gjøres et analysearbeid knyttet til å forstå hvorfor vi har færre elever på mestringsnivå 3 og vi ikke har fått en reduksjon av elever på mestringsnivå 1 på NP i lesing. Dette i lys av kommunens satsing på lesing og begynneropplæringen
- Skoleeier vil gå i dialog med skolene knyttet til de negative tendensene på NP; spesielt der vi ser at samme kull presterer svakere fra 8. trinn til 9. trinn.
- Skoleeier må følge innføringen av de nye læreplanene i Grimstadskolen

3.5 Grunnskolepoeng, overgang og gjennomføring av videregående opplæring

Det er et mål at flest mulig skal gjennomføre videregående opplæring slik at de oppnår en yrkeskompetanse eller studiekompetanse i form av et vitnemål eller et fag- eller svennebrev. Formell kompetanse blir stadig viktigere for den enkeltes muligheter på arbeidsmarkedet, og har dermed betydning for den enkeltes livsinntekt. Opplæring er også viktig for den enkeltes faglige og personlige utvikling. *Grunnskoleopplæringen* skal legge grunnlaget for og bidra til den enkeltes muligheter for å fullføre og bestå videregående opplæring.

Grunnskolepoeng regnes ut ved at alle avsluttede karakterer som føres på vitnemålet, legges sammen og deles på antall karakterer slik at en får et gjennomsnitt. Deretter ganges gjennomsnittet med 10. Standpunktkarakterer og eksamenskarakterer inngår i elevenes sluttvurdering og skal gi informasjon om elevens kompetanse ved avslutning av grunnsopplæringen.

På grunn av pandemien/Covid19 ble skriftlig og muntlig eksamen avlyst våren 2020. Sluttvurdering dette året er derfor basert på elevenes standpunktkarakterer.

GRUNNSKOLEPOENG

Indikator og nøkkeltall	2015-16	2016-17	2017-18	2018-19	2019-20
Grunnskolepoeng, gjennomsnitt, Grimstad	40,8	42,6	41,5	41,6	43,3
Grunnskolepoeng, gjennomsnitt, Aust-Agder og Agder*	40,6	41,3	41,3	41,5	42,3*
Grunnskolepoeng, gjennomsnitt, Nasjonalt	41,2	41,4	41,8	42,0	43,2

Tall i tabellen er hentet fra Skoleporten og viser grunnskolepoeng. Agder er markert for å vise at dette er et gjennomsnitt av det nye Agder-fylket.

Tabellen viser at gjennomsnittlige grunnskolepoeng i Grimstad har for noen skoleåret lagt over landet for øvrig, og for noen skoleåret vært lavere enn landet for øvrig. Av tabellen ser vi også at Grimstad har høyere gjennomsnittlig grunnskolepoeng enn fylket for samtlige fem skoleår.

Det som skiller seg ut i tabellen både for Grimstad, fylket og nasjonalt, er gjennomsnittlige grunnskolepoeng for skoleåret 2019-20. Avgangselevne i grunnskolen hadde i gjennomsnitt 43,2 grunnskolepoeng. I følge Utdanningsdirektoratet, har antall grunnskolepoeng aldri vært høyere. Grunnskolepoengsnittet nasjonalt, ligger på 41,0 blant guttene og 45,4 blant jentene. Grunnskolepoengene er høyest i Oslo og lavest i Agder.

Normalt skal avgangselever i grunnskolen opp til én skriftlig og én muntlig eksamen. På grunn av koronasituasjonen våren 2020, ble skolene stengt og alle eksamener for elever i grunnskolen avlyst. Dermed inneholder årets karakterstatistikk kun standpunktkarakterer, og grunnskolepoengene er basert på disse.

Da eksamenen ble avlyst, ble også fristen for fastsetting av standpunktkarakterer utsatt. Alle disse faktorene kan derfor gjøre at årets tall skiller seg fra tidligere års tall.

OVERGANG TIL VIDEREGÅENDE SKOLE

Med hensyn til overgangen til videregående skole (VGO), har de aller fleste elever de siste årene startet opp på skolen samme år som de fullførte grunnskolen:

	2015	2016	2017	2018	2019
Grimstad	-	-	98,6	99,6	-
Nasjonalt	98,3	98,4	98,1	98,0	98,0

Tabellen er hentet fra Skoleporten og viser andelen elever som startet opp i VGO samme år som avsluttet grunnskole. Tabellen viser både Grimstad og nasjonalt, nasjonalt over fire skoleår, Grimstad over to da det ikke er registrert alle fire årene i Skoleporten.

GJENNOMFØRING AV VIDEREGÅENDE SKOLE

Gjennomføring baseres i norsk statistikk på **fem år** etter påbegynt Vg1 for studieforbereende og **seks år** etter påbegynt Vg1 for yrkesfag. Gjennomføring viser til andelen som har fullført og bestått med yrkes- eller studiekompetanse.

Tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB) viser at det aldri har fullført og bestått flere enn nå. 78,1 prosent av elevene gjennomfører med studie- eller yrkeskompetanse i løpet av 5/6 år. Gjennomføringsandelen er høyest i Sogn og Fjordane og lavest i Finnmark. 13,7 prosent av ungdom i alderen 16-25 år har verken bestått eller befinner seg i videregående opplæring. Aldri har færre ungdommer i Norge vært uten eller utenfor videregående opplæring.

Elever på studieforbereende utdanningsprogrammer fullfører i større grad enn elever på yrkesfaglige utdanningsprogrammer, og det er også store forskjeller mellom de ulike yrkesfaglige utdanningsprogrammene. Flest fullfører på elektrofag (76 prosent) og færrest på restaurant- og matfag (49 prosent).

I Aust-Agder og i Grimstad finner vi følgende tall knyttet til gjennomføring av VGO:

	2009	2010	2011	2012	2013
Grimstad	77,7	75,2	71,7	76,6	80,7
Aust-Agder	75,4	74,8	74,9	77,1	76,4

Av tabellen ser vi at andel elever som gjennomfører VGO innenfor 5/6 år, har variert både i Grimstad og Aust-Agder. Hele 80,7 prosent av VGO-elevene i Grimstad fullførte innen 5/6 år. Dette er høyere enn det nasjonale tallet på 78,1 og høyest i Aust-Agder i den aktuelle perioden.

3.6 Pågående prosjekter

3.6.1 Helsefremmende barnehager og skoler (HBS)

Innledning og status

HBS er et tverrkommunalt prosjekt tildelt midler fra Folkehelseprogrammet. Lillesand er ledende aktør, Grimstad er Co-pilot og samarbeider med Birkenes, Gjerstad og Åmli kommune og Lillesand videregående skole.

HBS utvikler tverrsektorielt samarbeid, øker kompetansen, utvikler oversikter over hjelpetilbudene i kommunene og har følgende lokale tiltak:

- Overganger barnehage – barneskole – ungdomsskole - videregående
- Samarbeid barnehage – skole – hjem
- Livsmestring

Tverrsektorielt samarbeid om overgangene har gitt nye rutiner, skjema og samarbeidsarenaer for overgangene mellom barnehage-skole og for ungdomsskole-videregående.

Rutinene for overgangene er samkjørte og skjemaer for alle overgangene digitaliseres i ny kommunal skjemaløsning via pilottest høsten 2020. De viktige og lovpålagte oppgavene i overgangene er opprettet som gjøremål på skoleadministrativt-, barnehageadministrativt- og enhetsledernivå i kvalitetssikringssystemet Moava 13.10.no.

Fremdrift

Høsten implementeres og evalueres de nye overgangsverktøyene. Arbeid med justering av aktiviteter og utvikling av kvalitet i overgangene fortsetter. Ressurspersoner fra andre enheter og sektorer kobles på ved behov og ved lovpålagt samarbeid.

Finansiering og avvikling

HBS er en 3-årig satsing. Midlene har blitt tildelt etter budsjett som finansierer en 100 prosent prosjektlederstilling fra og med januar 2019 til og med desember 2021. Kommunen har således ett gjenstående år med en prosjektlederressurs i HBS-satsingen

3.6.2 Satsing på leseopplæringen

Grimstad kommune har opprettet en 50 prosent stilling som lesepedagog. I et samarbeid med skolene har lesepedagog utarbeidet felles planer for Grimstadskolen; leseplan, skolebibliotekplan og strategiplan for samarbeid om språk og lesestimulering. I tillegg har det blitt arbeidet med språkløyper og iMAL. Dette er en metode for begynneropplæring i lesing.

Lesepedagogen bistår skolene med veiledning og kompetanseheving gjennom følgende tiltak:

- iMAL-kurs for 1. klasse lærere med fokus på begynneropplæring i lesing
- Nettverkssamlinger for lesekurslærere
- Nettverkssamling for skolebibliotekarere
- Kurs for assistenter og miljøarbeidere i barnehagene
- Analysearbeid av lesekursrapporter og kartlegging av leseferdigheter
- Arbeid med dysleksivennlige skoler
- Barnebokfestivalen

- Foreldremøter. Tema: samarbeid skole-hjem om leseopplæring
- Oppfølging enkeltsaker og elevgrupper knyttet til leseopplæring
- Implementering av språkplan og leseplan
- Oppfølging av prosjekter knyttet til språk og lesing fra Utdanningsdirektoratet
- Ekskursjoner til skoler vi kan lære av

3.6.3 Elevenes psykososiale skolemiljø – fra implementering til institusjonalisering

En av de mest sentrale lovene i opplæringsloven er kapittel 9A. Kapittel 9A omhandler elevene sitt skolemiljø og hver enkelt elevs rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring. Loven og forskriftene stiller strenge krav til de ansatte i skolen. Dette gjelder blant annet krav om at man ved mistanke om at en elev opplever mobbing eller andre former for krenkelser, straks skal gripe inn for å avdekke om det faktisk forekommer mobbing. Dersom så er tilfelle, har skolen plikt til handling/oppfølging og plikt til å iverksette tiltak slik at mobbingen opphører.

I Kommunedelplan skole beskrives målet som følger:

Elevene i Grimstad opplever å bli inkludert i et trygt skole- og klassefelleskap der det er høy kvalitet på sosial omgang mellom de voksne, mellom de voksne og elever, og mellom hver enkelt elev og hans/hennes medelever

For å ha en felles strategi for skolene på dette området har det blitt utarbeidet en felles kommunal plan for arbeidet med det psykososiale miljøet. Implementering av planen er iverksatt og vil fortsette i tiden framover. Som et ledd i dette arbeidet har det også blitt utarbeidet et felles kommunalt ordensreglement. I tillegg har Grimstad kommune opprettet et Ressursteam mot mobbing som skal bistå skolene og foresatte i de mer krevende sakene.

3.6.4 Rause relasjoner – fra implementering til institusjonalisering

Kommunen, ved stab barnehage og skole og PPT, har siden 2011 samarbeidet med RVTS-Sør om traumebevisste skoler i Grimstad. Prosjektet fikk nytt navn i 2017; Rause Relasjoner. Alle skoler har fått opplæring. De fleste har også gjennomført oppfriskningskurs.

Sosiallærer og spesial-pedagogisk koordinator på skolene deltar i et lærende nettverk ledet av PP-tjenesten. Skolene har selv valgt ut ressurspersoner. Ved enkelte skoler inkluderer dette miljøarbeidere. Nettverket skal være en arena for kompetanseheving og – deling, og være et faglig fellesskap for deltakerne. Nettverket skal også virke som en pådriver for å vedlikeholde og videreutvikle kompetanse gjennom ulike tiltak, og sørge for bevisstgjøring og for at det gode holdningsarbeidet drives videre, samt medvirke til å spre traumeforståelse i oppvekstsektoren.

Deltakerne i nettverket bidrar sammen med skolelederne til å vedlikeholde og sikre kompetanse hos personalet gjennom veiledning og undervisning når det er behov for faglig påfyll og oppdatering. Det er to rådgivere i PP-tjenesten som gjennomfører fire samlinger i året, to på høsten og to på våren.

3.6.5 Dreining av spesialundervisning – fra individ til system

I Grimstad kommune har det vært et økende antall vedtak om spesialundervisning. Særlig tildeles det et høyt antall timer med assistent/miljøarbeider sammenlignet med andre kommuner det er naturlig å sammenligne med. (jf. Agenda Kaupangs rapport)

En rapport fra en ekspertgruppe ledet av professor Thomas Nordahl viser store svakheter i spesialundervisningen og tilrettelegging for barn og unge med særskilte behov. Mange barn får hjelp for sent, halvparten får spesialundervisning av ufaglærte, og en av tre elever som får spesialundervisning blir tatt ut av klasserommet. (Kilde: Inkluderende fellesskap for barn og unge)

Rapporten ble fulgt opp av Stortingsmelding nr. 6; Tett på – tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO. I denne meldingen understreket regjeringen at det er viktig at kompetansen kommer tett på barna og elevene.

I Grimstad kommune ønsker vi økt fokus på å styrke ordinær opplæring og samtidig gi god spesialundervisning til de elevene som trenger det. En forutsetning for å få til dette er å rette innsats både mot individ- og systemnivå. I dette arbeidet blir PPT sin rolle viktig, og ett av tiltakene er at PPT skal tilbringe mer tid ute på skolene. På den måten kan PPT bli bedre kjent med skolen og elevene, og ansatte kan motta veiledning fra PPT.

Administrativ skoleeier, i samarbeid med PPT, legger til rette for samlinger med skolens ledelse og ressurspersoner på skolen om temaet. Metodikken som benyttes er *Pedagogisk Analyse*. Resultatene fra den pedagogiske analysen på den enkelte skole vil danne grunnlag i tiltak ved den enkelte skole. PPT og administrativ skoleeier vil gjennom egne samlinger sørge for oppfølging av dreiningen på et overordnet nivå. Målet er å heve kompetansen i alle ledd.

3.6.6 Status for innføringen av det digitale løftet

Det digitale løftet - IKT-plan for skolene i Grimstad kommune 2019-2022 ble vedtatt av kommunestyret 10. desember 2018. Denne beskriver mål og tiltak for bruk av IKT i opplæringen og kompetanseutvikling knyttet til dette.

Høsten 2018 ble det startet pilotering av 1:1-dekning av IKT-utstyr til elevene på Landvik skole (nettbrett) og Grimstad ungdomsskole (pc) for å forberede full satsing i hele Grimstadskolen. Piloteringen avdekket en del utfordringer knyttet til driftsløsninger og kompetanseheving som det har vært viktig å finne gode løsninger på før en gikk videre med full satsing i Grimstadskolen. Dette forberedende arbeidet har foregått i samarbeid med vår driftsleverandør IKT Agder. Som del av piloteringen på Landvik skole har det blitt utarbeidet en applikasjonspakke for nettbrett. Denne har blitt sydd sammen med bakgrunn i fagfornyelsen og applikasjonene som nå er valgt ut skal dekke alle kompetansemål i fagfornyelsen.

Fra og med august 2020 er det opprettet en midlertidig 40 % stilling for å ivareta arbeidet med kompetanseheving. Skolene gis gjennom dette praktisk IKT-pedagogisk støtte til å ta i bruk digitale verktøy fullt ut i undervisningen.

I løpet av høsten 2020 har alle pedagoger og elever på barnetrinn i Grimstad fått egne nettbrett, og kompetansetiltak for skolene er i full gang. Neste steg i det digitale løftet vil

være ungdomstrinn og voksenopplæring. Planleggingen av denne fasen pågår fram til nyttår, og videre iverksetting av planen vil være avhengig av de økonomiske rammene som legges i budsjettet for 2021.

4 Tilsyn og revisjon i perioden

4.1 Fylkesmannens tilsyn med spesialundervisning

Etter opplæringsloven § 14-1 første ledd har Fylkesmannen hjemmel til å føre tilsyn med kommunen, herunder offentlige skoler. Tilsynet med spesialundervisning inngikk i felles nasjonalt tilsyn på opplæringsområdet som skulle gjennomføres i perioden 2018-2021.

Fylkesmannen varslet Grimstad kommune om tilsyn knyttet til temaet spesialundervisning i henhold til opplæringsloven kapittel 5 og opplæringsloven § 13-10 (forsvarlig system).

Hovedpunktene i tilsynet var:

- Vurdering av tilfredsstillende utbytte
- PPT sitt ansvar for å utarbeide sakkyndige vurderinger og hjelpe skolene med å utvikle kompetanse og organisasjon
- Kommunens ansvar for å fatte vedtak som oppfyller retten til spesialundervisning
- Kommunens ansvar for å planlegge, gjennomføre og følge opp spesialundervisningen
- Skoleeiers forsvarlige system

Fylkesmannen plukket ut Fevik skole og Landvik skole som tilsynsobjekter. I tillegg inngikk PP-tjenesten og skoleeier i tilsynet.

Med hensyn til funn, hadde begge skolene forbedringspunkter og dermed en praksis som ikke fullt ut samsvarte med kapittel 5 i opplæringsloven forvaltningslovens saksbehandlingsregler. Det var blant annet knyttet til å sikre at den enkelte elevs utbytte av opplæringen ble systematisk vurdert og fulgt opp, hvordan vedtakene ble utformet, at skolen utarbeider individuelle opplæringsplaner som samsvarer med enkeltvedtaket, og at skolene gjennomfører spesialundervisning i samsvar med den individuelle opplæringsplanen og vedtaket.

Det ble også indentifisert brudd på regelverket for kommunens PP-tjeneste. Dette var knyttet til å utarbeide sakkyndige vurderinger. Fylkesmannen hadde spesielt merket seg lang saksbehandlingstid og at det eksisterte ventelister. I tillegg ble det indentifisert forbedringspunkter knyttet til innholdet i de sakkyndige vurderingene; herunder å sørge for å ta hensyn til elevens egne synspunkter og vise hvordan de venter argumentene i en barnets beste-vurdering.

Skoleeier fikk varsel om pålegg knyttet til det forsvarlige systemet; herunder å ha et system for å sikre at skolene oppfyller kravene i regelverket når det gjelder å vurdere om elevene har tilfredsstillende utbytte av opplæringen, kvalitet på sakkyndige vurderinger, samt skolens plikter til å planlegge, gjennomføre og følge opp spesialundervisningen.

Oppvekstsektoren jobbet planmessig og systematisk med å rette alle indentifiserte regelbrudd før tilsynsmyndigheten fattet endelig vedtak i tilsynet. Kommunen stod til slutt igjen med ett regelbrudd som handlet om at PP-tjenesten har saker på venteliste. Dette punktet er fortsatt ikke helt på plass, og det jobbes med både kortsiktige og langsiktige tiltak.

Skoleeier i Grimstad har siden 2014 gjennomført såkalte læringskonferanser etter store tilsyn. Dette for å sikre at alle skolene nyter godt av den kvalitetsutviklingen som ofte skjer under slike prosesser. En læringskonferanse er også nyttig for å sikre innholdet i «Grimstad-skolen», samt å sikre at vi forstår og blir omforent om viktige lovmessige sider ved driften.

Læringskonferansen etter tilsynet om spesialundervisning ble gjennomført 29. oktober.

4.2 Fylkesmannens tverrsektorielle tilsyn med tjenester til barn 7-12 år med psykiske utfordringer

Tilsynet gjennomføres med hjemmel i lov om kommuner og fylkeskommuner av 22. juni 2018 nr. 83 (kommuneloven) kap. 30 og lov om statlig tilsyn med helse- og omsorgstjenesten m.m. av 30. mars 1984 nr. 15 (helsetilsynsloven) § 2. Fylkesmannens hjemmel til å føre tilsyn følger også av disse særlovene; opplæringsloven § 14-1, helse- og omsorgstjenesteloven § 12-3 og barnevernloven § 2-3 fjerde ledd og § 2-3b. Etter opplæringsloven § 14-1 første ledd har Fylkesmannen hjemmel til å føre tilsyn med kommunen, herunder offentlige skoler.

Tilsynet med tjenester til barn 7-12 med psykiske utfordringer ble gjennomført som planlagt systemrevisjon i perioden 09.01- 18.06.2020 og i samarbeid mellom helse- og sosialavdelingen og utdanning- og barnevernsavdelingen hos Fylkesmannen.

Det ble ført tilsyn med følgende tjenester: Skole/PPT, barnevern og kommunale helsetjenester. Det ble sett på kommunens praksis med oppfølging og henvisning av barn med psykiske utfordringer. Det var fokus på tverrfaglighet og samhandling mellom skole, PPT, barnevern og kommunens helsetjenester.

Bakgrunnsopplysninger ble innhentet fra Sørlandet Sykehus HF, ABUP Arendal og henvisninger fra Grimstad kommune med vedtak/vurdering fra ABUP. Det ble så foretatt en undersøkelse av 10 utvalgte pasientforløp.

Fylkesmannen konkluderte med at Grimstad kommune ikke sikrer at det legges til rette for systematisk samhandling rundt barn og unge 7-12 år med psykiske utfordringer og at manglende samhandling kan føre til brudd på faglig forsvarlighet i tjenestene.

Det ble for skolene henvist til opplæringslovens § 15-8 der det står at skolen skal samarbeide med relevante kommunale tjenester om vurdering og oppfølging av barn og unge med helsemessige, personlige, sosiale eller emosjonelle vansker.

Fylkesmannen har bedt Grimstad kommune om å gjøre en egen vurdering av hvilke forhold som påvirker og bidrar til lovbruddet, basert på kommunens kjennskap til egen virksomhet.

Videre har fylkeskommunen bedt om at det blir utarbeidet en plan for å rette lovbruddet. Planen skal inneholde:

- Tiltak som må iverksettes for å rette lovbruddet
- Hvordan ledelsen vil følge med på og kontrollere at tiltakene er iverksatt
- Hvordan ledelsen vil følge med på om tiltakene har virket som planlagt etter at de har fått virke en stund.
- Virksomhetens egne frister for å sikre fremdrift

Det er opprettet en fungerende arbeidsgruppe med to representanter fra Familiens hus, en representant fra PPT, en representant fra barnevernet og en representant fra stab barnehage og skole som også har rollen som koordinator.

Ledelsen for det tverrfaglige tilsynet består av kommuneoverlegen, kommunalsjef for helse og omsorg og kommunalsjef for oppvekst og kultur og styringsgruppa er kommunedirektørens ledergruppe. Kommuneoverlegen har tilsynsansvaret.

Status for tilsynet pr. 1.oktober 2020:

Arbeidsgruppa har fremmet forslag til ledelsen om at:

- tilsynssaken inklusive forslag til fremdriftsplan på to år med egenvurdering, tverrfaglig tiltaksutvikling og implementering det første året, og det siste året med evaluering og justering, fremmes for kommunedirektørens ledergruppe
- tilsynssaken med eventuell justering fra kommunaldirektørens ledergruppe, fremmes for respektive utvalg og kommunestyret
- P-analyse (pedagogisk analyse jfr. Thomas Nordahl) som er egnet til å løse utfordringer i praksis mellom ulike nivåer i organisasjoner, brukes som metode

Oppvekst og PPT har følgende rettelser fra rapporten som skal inn i P-analysen:

- Manglende kjennskap til pakkeforløpet og rutiner for vurdering og oppfølging i pakkeforløpet – skole/PPT-nivå
- Mangler ved elevenes rett til rådgiving – skole/PPT-nivå
- Oppvekst's oppmerksomhetsplikt overfor barnevernet – skole/PPT-nivå
- Manglende punkt med tverrsektorielt samarbeid og kjennetegn på godt samarbeid i kommunedelplan – ledelse-rådgiver-nivå
- Mangler ved styring – ledelsesnivå
- Mangler ved forsvarlig system – rådgiver/skole/PPT-nivå

4.3 Forvaltningsrevisjon fra Kontrollutvalget – Psykososialt miljø i skole og barnehage

Kontrollutvalget i Grimstad bestilte forvaltningsrevisjon i januar 2018, og prosjektplan ble vedtatt i sak 21/18 i april måned samme år.

Problemstillingene handlet om skolene og barnehagene i Grimstad kommune har tilfredsstillende rutiner for å sikre et trygt og godt psykososialt skolemiljø, herunder å sikre kompetanse til å forebygge, avdekke og håndtere krenkede atferd. Om skolene ivaretar informasjonsplikten knyttet til foreldre og elever og om skolene tilfredsstiller dokumentasjonskravet knyttet til aktivitetsplikten.

Revisjonen fant at Grimstad kommune hadde utarbeidet et rammeverk med rutiner, men at implementeringsperioden på revisjonstidspunktet burde vært kommet lenger. Revisjonen avdekket at planen og rutinen ikke var godt nok kjent ute på skolene, og at kommunen hadde et forbedringspotensialet knyttet til informasjonsformidling.

Skoleeier hadde kommentarer til den foreløpige rapporten, som ble lagt som vedlegg til endelig rapport. Skoleeier har videre arbeidet med anbefalingene i rapporten, og vil redegjøre for arbeidet i Kontrollutvalget 24. november 2020.

5 System for oppfølging (kvalitetsoppfølging og internkontroll)

5.1 Kommunens og skolenes tilnærming til skoleutviklingsarbeidet

Grimstad kommune er opptatt av at barn og unge skal få et pedagogisk tilbud av høy kvalitet. I Meld. St. nr. 20 (2012-13) *På rett vei – Kvalitet og mangfold i fellesskolen* fremhever Kunnskapsdepartementet viktige prinsipper for å lykkes med nettopp dette:

- Tydelig retning
- Lokalt handlingsrom og forankring
- Kapasitetsbygging
- Oppfølging

Metodikken for skoleutviklingsarbeidet må derfor knyttes opp til disse fire prinsippene og fremkomme i en Kvalitetsplan/Kommunedelplan i form av mål, satsingsområder, tiltak og strategi.

Om prinsippene, kan følgende fremheves:

Tydelig retning krever at kommunen som kvalitetsutvikler har en god forståelse av nåsituasjonen til skolene (for eksempel gjennom skolenes ståstedsanalyser, organisasjonsanalyser, kommunens årlige tilstandsrapport, elevundersøkelsen, ungdataundersøkelse m.m.) og prioriterer noen få mål i forhold til utfordringene. Samtidig er det nødvendig å ha god kunnskap om skoleforskning slik at man velger satsingsområder og strategier som virker i forhold til utfordringene, og at man samtidig slutter å satse på det som forskningen sier ikke virker like godt. Mål og strategi, tiltak og virkemidler må kommuniseres tydelig til alle aktørene. De må forstås, aksepteres, oppleves som realistiske og ønskelige, og de bør virke motiverende.

Det lokale handlingsrommet og forankringen utkrystalliseres når den nasjonale politikken blir utfylt, levendegjort og konkretisert gjennom lokal innsats (Langfeldt 2012). Det er viktig å stimulere til ulike former for *samarbeid* med forskjellige aktører for å få utnyttet det lokale handlingsrommet. Det kan skje på ulike måter, fra å danne uformelle allianser, via mer systematisk nettverk mellom parter på samme forvaltningsnivå, til mer formell partnerskap mellom aktører fra forskjellige forvaltningsnivåer.

Kapasitetsbygging handler om kunnskap, ferdigheter, holdninger og motivasjon for å implementere og gjøre endringer. Kapasitetsbygging er et overordnet prinsipp for å få til endring, og ledelse er en avgjørende faktor i endringer. Enkle endringer er lettere å implementere, men har ofte mindre påvirkning, og motsatt (Fullan 2007).

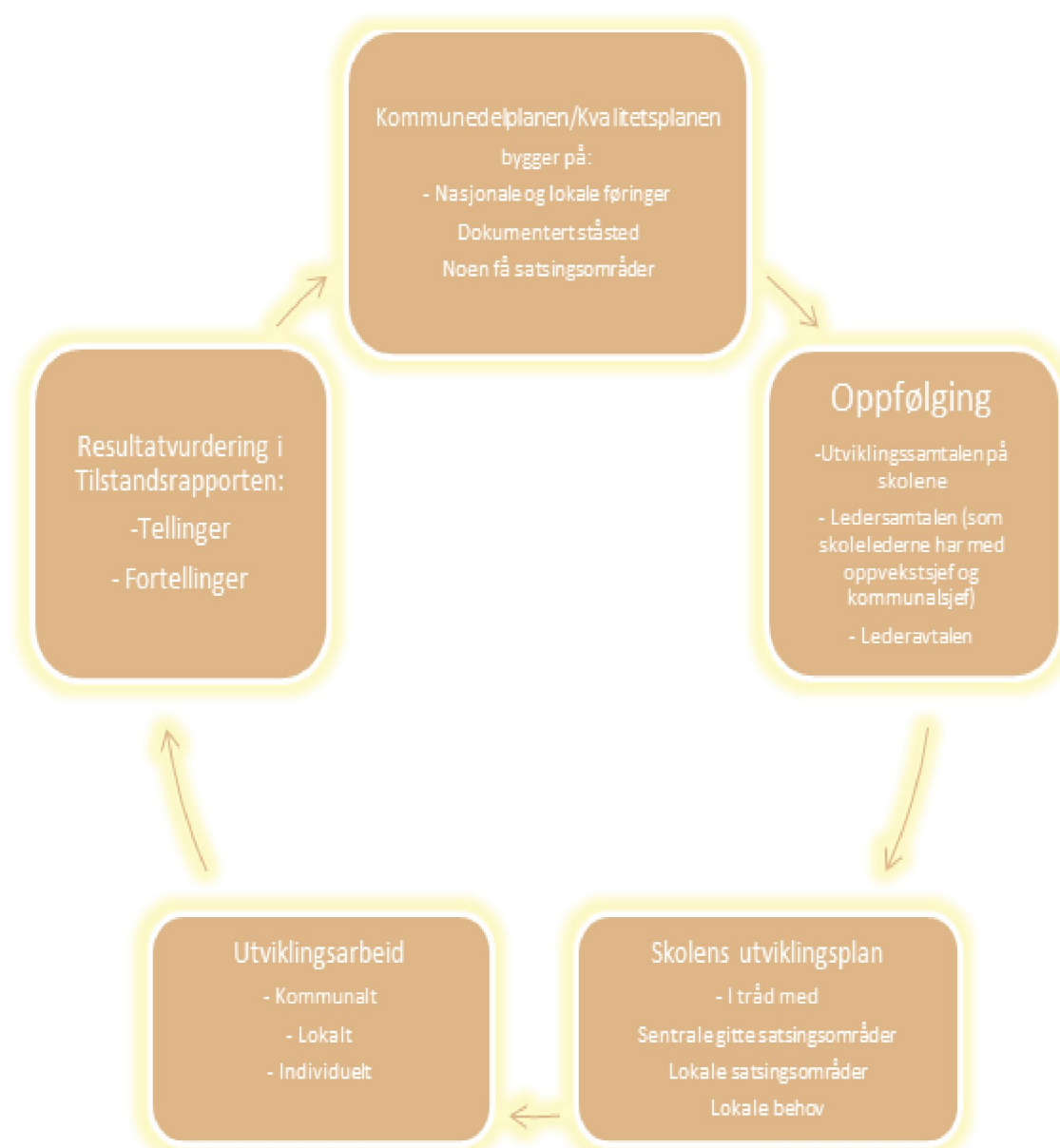
Med hensyn til *oppfølging*, så er det ikke nok å planlegge, beslutte og legge til rette for implementering av endring og ny praksis. Forskning fremhever betydningen av raskt å skape og synliggjøre fremskritt. Det er viktig å få tilbakemelding på et tidlig tidspunkt om man er på rett vei. Synliggjøring av fremskritt tidlig i prosessen skaper optimisme og tro på forandring. Hvis man ikke på rett vei, må kursen justeres med en gang. Forskningen viser også

betydningen av å være «tett på», særlig i tidlig fase (Fullan 1992). Ved å sikre gode «tilbakemeldingssløyer», bidrar det til læring og at man kan ta stilling til neste steg i prosessen.

I tillegg til disse fire prinsippene som fremheves av Kunnskapsdepartementet, bør det nevnes at forskning viser at en *aktiv skoleeier* er en viktig faktor for å skape økt kvalitet og bedre gjennomføring av skoleløpet. Dette harmonerer også med den KS-initierte FoU-rapporten *Hvordan lykkes som skoleeier* (ofte omtalt som *Kom nærmere rapporten*).

5.2 Kvalitetssikringshjulet

For at skoleeier skal lykkes med oppdraget med kvalitetssikring og kvalitetsoppfølging basert på de fire prinsippene, er vi i Grimstad i ferd med å utarbeide følgende utviklingshjul:



Kvalitetssikringshjulet består av følgende komponenter:

1. **Utviklingssamtalen** hvor skolefaglig stab møter skolen. Fokus skal være på skolens praktisering av lovverk, resultater og definerte utviklingsområder.
2. **Ledersamtalen** hvor den enkelte skoleleder (rektor) og oppvekstsjef/kommunalsjef følger opp og avklarer det videre arbeidet etter utviklingssamtalen.
3. **Lederavtalen** fastsetter utviklingsmål for skolen det kommende året
4. **Skolens utviklingsplan** beskriver hvordan skolen konkret vil jobbe for å nå utviklingsmålene.
5. **Tilstandsrapporten** (denne Kvalitetsmeldingen) presenterer Grimstadskolens resultater for kommunestyret (politisk skoleeier) – og viser veien videre (kontinuerlig forbedring)

Kvalitetssikringshjulet beskriver aktiviteter både på kommunenivå og skolenivå. Mange aktører skal involveres og høres. Som utgangspunkt for utviklingsarbeidet, legges det til grunn standarder/kjennetegn på god praksis for de mest sentrale utviklingsområdene (jf. de ulike temaene i denne planen), samt en beskrivelse av hvordan arbeidet skal bidra til god og reell medvirkning fra både ansatte, elever og foreldre. Aktiviteter, forarbeid, skolebesøk og etterarbeid legges inn som gjøremål i kommunens elektroniske internkontrollsystem 13.10.no. Skoleeier har i sin utforming av strategi hentet inspirasjon fra både Bergenskolen, Bærumskole og Sandnes-skolen. Videre har kommunen fått tilført verdifull kunnskap og kompetanse ved å være en del av Utdanningsdirektoratets satsing på Veilederkops (2016-2019).

5.3 Status i skoleeiers arbeid med å sikre kvalitetsoppfølging

Skoleeier har kommet et stykke på vei med utviklingen av systemet. Det er gjennomført en prøverunde med alle skolene, det er utviklet innhold i lederavtaler og det er etablert et samarbeid med Bergen kommune som bidrar med teoritilfang og praktiske råd. Dessverre måtte en delegasjon fra Bergen avlyse en planlagt konferanse i Grimstad på grunn av pandemien, men samarbeidet fortsetter når situasjonen tillater det.

I kommende periode vil skoleeiers fokus være å utarbeide standarder/kjennetegn på god praksis på sentrale områder, samt iverksette kurs for elevrådene og FAUene i kommunen. Råd og utvalg skal være aktive deltakere i kvalitetsoppfølgingssystemet.

Systemet vi bli satt i full drift i overgangen 2020/2021 hvis pandemisituasjonen avtar.

5.4 Kommunens elektroniske internkontrollsystem

Opplæringsloven § 13-10 annet ledd pålegger skoleeier å ha et helhetlig forsvarlig system for å vurdere om og følge opp at skolene etterlever lovverket knyttet til grunnskolen.

Et forsvarlig system har flere funksjoner. Det skal både være egnet til å forebygge lovbrudd, avdekke lovbrudd, og rette opp lovbrudd når det skjer. Kvalitetsvurderingssystemet som er beskrevet i punktet over, ivaretar kravene til oppfølging av kvalitetsutviklingen. Skoleeier må imidlertid også ha et system for å sikre regeletterlevelse ute på skolene.

Det er mange måter å utforme et slikt forsvarlig system på, og det er opp til den enkelte kommune å finne det internkontrollsystemet som passer best for dem. I Grimstad har vi valgt å gå til innkjøp av Moava sitt elektroniske "13-10" system (13.10.no), som skal ivareta viktige sider ved et internkontrollsystem. Når kommunen kjøpte lisens i 2014, ble alle skolene og

brukerne (de ansatte) lagt inn i dette systemet. Systemet har et ferdig årshjul med gjøremål som er lenket opp mot aktuell paragraf i opplæringsloven. Den praktiske gjennomføringen i systemet er slik at enhetsleder (rektor) logger seg inn og merker av når et gjøremål er gjort. Dette kan være gjøremål som rektor selv skal utføre, eller det kan være gjøremål som er videredelegert nedover i organisasjonen. Ved videredelegering, vil den aktuelle personen selv merke av for at gjøremålet er utført. Rektor vil på den måten kunne følge med på om delegerte gjøremål faktisk gjennomføres, og skoleeier vil kunne se status for alle skolene. Skoleeier kan deretter følge opp der skolene ikke har fulgt opp lovpålagte gjøremål.

Det bør nevnes at dette systemet i utgangspunktet bare sikrer at lovpålagte gjøremål blir utført. Det sikrer ikke *kvaliteten* på gjøremålene - for eksempel at enkeltvedtaket har et innhold som bidrar til at det er gyldig. For å ivareta denne siden av et forsvarlig system, er det lagt inn egne gjøremål for administrativ skoleeier. Dette går ut på å ha årlige stikkprøver av om saksbehandlingen er forsvarlig og om vedtak er lovlig fattet. Utvelgelsen baseres på en risiko- og sårbarhetsanalyse.

6 Avsluttende kommentarer og veien videre for Grimstadskolen

«En enkelt skole kan være en samarbeidende skole med kollektiv orientering uavhengig av kommunen den er en del av, men det er ikke sannsynlig at den vil være en samarbeidende skole over tid. Dersom kommunen ikke aktivt støtter opp om å utvikle og vedlikeholde læringsfellesskapet i skolene, vil det som regel undergrave det vellykkede endringsarbeidet ved den enkelte skole. Vi vet nå at skoler ikke kan utvikle seg om de blir overlatt til seg selv» (Fullan 2007)

Utsagnet til Fullan har bred støtte i internasjonal forskning, og det sammenfaller godt med erfaringer nasjonalt. Forskning viser at skoleeier har et stort ansvar for at utviklingsarbeidet i skolen skal lykkes og bidra til økt læring og trivsel for elevene. Stortingsmelding nr 31 (2007-2008) *Kvalitet i skolen* legger vekt på verdien av å utvikle en aktiv kommunal skoleeierrolle. Roald (2010) peker på at skoleeier i tillegg til myndighetsoppgaver (den såkalte forvaltningslogikken) også skal bidra og oppmuntre skolene i et kontinuerlig utviklingsarbeid. Dette er en dualisme som kan være vanskelig. På den ene side skal skoleeier være en aktiv medskapende samarbeidspartner for skolene, og i neste runde skal skoleeier ta på seg «tilsyn- og myndighetshatten.»

Johnson (1996) har identifisert tre viktige trekk ved et vellykket skoleeierskap:

- Pedagogisk ledelse med vekt på pedagogikk og læring
- Politisk lederskap ved å sikre ressurser og bygge samarbeidsrelasjoner
- Administrativ ledelse ved å støtte, veilede, planlegge og utnytte strukturer for å sikre deltakelse

Et slikt tre-tredelt partnerskap forutsetter at alle ser og tar sin del av ansvaret. Kommunen må være ett lag. *Politisk skoleeier* må stå frem med tydelige mål og stille krav til dokumentasjon og rapportering av måloppnåelse. Krav til *administrasjonen* om å omgjøre politikk til handling (transformering) må vektlegges. Administrasjonen kan bidra til å skape felles virkelighetsoppfatninger og en gjensidig og legitim forståelse av alle parter ansvar. Skolene trenger omsetting av de politiske prioriteringene og målene til «sitt språk», og politikerne trenger et administrativt nivå med kapasitet og kompetanse til å jobbe med kvalitetsarbeid og de lovmessige forpliktelsene.

Kvalitetsarbeidet skal imidlertid skapes ute i skolene. Både lærerne og skolelederne har ansvar for å styrke skolenes utviklingskapasitet. *Skolelederne* har et særskilt ansvar for lærernes profesjonsutvikling. KS har i sitt fokus på det aktive skoleeierskapet påpekt at «Det er på arbeidsplassen man blir arbeidsfolk.» Med andre ord skjer det noe fra en som student får en kvalifikasjon til en som lærer utvikler en profesjonalisering. Opplæringen i skole er ikke bare avhengig av den enkelte lærers innsats for «sine» elever, men også den kollektive innsatsen tillegges stor betydning. *Lærere* på samme skole har en felles pedagogisk forpliktelse. De har et ansvar for å samarbeide om å utvikle et godt utdanningstilbud og for å fremme og videreutvikle sin profesjonalitet.

Grimstadskolen er en god skole å tilhøre for de aller fleste. Det gjelder både for voksne og barn. Likevel har vi noen utfordringer og potensial for forbedring. Spesielt må vi ha fokus på et trygt og godt skolemiljø. Uten trygghet blir det vanskelig å lære.

Barnehager og skoler skal bidra til at barn, unges og voksnes evner utvikles best mulig, uavhengig av bakgrunn og forholdene hjemme. Utdanning er nøkkelen til utviklingen av et inkluderende kunnskapssamfunn, og det viktigste virkemidlet for sosial utjevning. Skoleeier i Grimstad kommune må ha en målsetting om å gi våre elever et godt grunnlag for videre skolegang og livet for øvrig.

Utgitt av: Stab barnehage og skole v/konst. Kommunalsjef Arne Mowatt Haugland

Utarbeidet av: Anette Meling, Rådgiver skole